

Usporedna analiza medijske slike LGBT zajednice na primjeru Jutranjeg lista i Guardiana

Jurković, Tea

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:196164>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-19**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

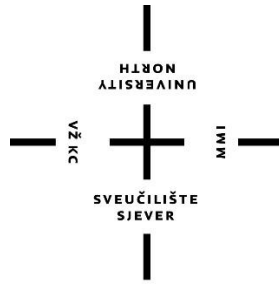

**Sveučilište
Sjever**

Diplomski rad br. 12_NOVD_2019

**Usporedna analiza medijske slike LGBT zajednice na
primjeru *Jutarnjeg lista* i *Guardiana***

Tea Jurković, 0620/336D

Sveučilište Sjever

Odjel za komunikologiju, medije i novinarstvo

Diplomski rad br. 12_NOVD_2019

Usporedna analiza medijske slike LGBT zajednice na primjeru *Jutarnjeg lista* i *Guardiana*

Studentica

Tea Jurković, 0620/336D

Mentorica

Irena Radej Miličić, doc. dr. sc.

Komentorica

Gordana Tkalec, doc. dr. sc.

Koprivnica, rujan 2019. godine

Predgovor

Podzastupljenost LGBT zajednice u medijima vidljiva je i u svakodnevnome životu. Diskriminacija i stereotipi s kojima se stalno susreću ne prestaje, iako je 21. stoljeće. Zamijećena je velika razlika u odnosu na dvadesetak godina unazad, ali u Hrvatskoj i dalje neki od pripadnika žive u strahu, a pogotovo u manjim sredinama. U Europi je vidljivija razlika i ravnopravnost je veća te su u nekoliko zemalja istospolni parovi izjednačeni s heteroseksualnima, što je velik napredak za prostor slobode u cijelom društvu.

U medijima se često može susresti raznovrsna diskriminacija, ne samo na temelju spolne orijentacije, kao i nasilje. Velika se razlika vidi u publicističkim tekstovima jer su sadržajni, ozbiljniji, pruženo im je više prostora, istraživačkog vremena i način pisanja je daleko profesionalniji od članaka kakvi se svakodnevno pojavljuju. Slična je situacija i u elektronskim medijima, koji se publicističkoj formi posvećuju u obliku duljih kvalitetnih intervjuja ili rasprava.

Sažetak

Tema diplomskog rada je *Usporedna analiza medijske slike LGBT zajednice na primjeru Jutarnjeg lista i Guardian*. Praćeni su publicistički članci na dva različita medija u razdoblju od 2002. do 2019. godine. Sveukupno je detaljno analizirano 14 tekstova, od kojih je sedam na *Guardianu* i sedam u *Subotnjem izdanju Magazina Jutarnjeg lista*. Pregledano je više od pedesetak tekstova kako bi se što bolje odabrali najrelevantniji i oni koji se na najbolji mogući način mogu poistovjetiti s čitalačkom publikom te im pomoći u rješavanju problema s kojima se susreću.

Namjerno su odabrani jedan domaći i jedan strani medij kako bi se ispitale razlike, odnosno sličnosti u stilu pisanju, odabiru tema, naslova, fotografija te kakvu medijsku sliku šalju javnosti koja očekuje samo relevantne i ispravne informacije.

Na temelju analiziranih tekstova, utvrđeno je da se čitateljskoj publici šalje pozitivna medijska slika koja obiluje mnoštvom korisnih podataka koji se odnose upravo na njih, odnosno na neke od njih. U zaključku su istaknute prednosti, nedostaci, sličnosti i razlike u smislu pisanja za jedan i za drugi medij.

Ključne riječi: LGBT zajednica, medijska slika, *Jutarnji list*, *Guardian*

Summary

The topic of my master`s thesis is *Comparative Analysis of the Media Image of the LGBT Community on the Example of Jutarnji List and The Guardian*. Publications were covered on two different media from 2002 to 2019. In total, 14 texts were analyzed in detail, seven of them in the *Guardian* and seven in the *Saturday edition of Jutarnji List Magazine*. More than fifty texts have been reviewed in order that the most relevant ones can be selected and those ones who can best identify themselves with the readership and help them solve the problems they encounter.

One domestic and one foreign media were been selected on purpose to examine differences, or similarities in writing styles, selection of topics, titles, photographs and what kind of media image they send to the public, who expects only relevant and correct informations.

Based on the analyzed texts, it has been found that a positive media image is being sent to the public, which is full of useful informations relating to them, or some of them. The conclusion highlights the advantages, disadvantages, similarities, and differences in terms of writing for one media and another.

Key words: LGBT community, media image, *Jutarnji list*, *Guardian*

Popis korištenih kratica

LGBT	Lezbijke, gejevi, biseksualci, transrodne osobe
HIV	Virus humane imunodeficijencije
LAGPA	Lesbian and Gay Police Association
EU	Europska unija
SAD	Sjedinjene Američke Države

Sadržaj

1.	Uvod.....	1
2.	Osnovni pojmovi LGBT zajednice	3
3.	Stereotipi i predrasude	4
3.1.	Stereotipi i predrasude o LGBT manjinama	5
4.	Homofobija i diskriminacija	8
4.1.	Diskriminacija LGBT osoba	9
5.	Mediji i LGBT zajednica	12
6.	Osobna priča o Leonardu Malovichu	14
6.1.	Naslovnica <i>Timea</i>	14
6.2.	Izlazak „iz ormara“.....	15
6.3.	Pravna borba.....	16
6.4.	Polazište Povorke ponosa.....	17
7.	Analiza publicističkih članaka o LGBT zajednici u <i>Jutarnjem listu</i>	18
7.1.	Analiza tekstova od 2002. do 2019. godine.....	18
7.2.	Zaključak na temelju istraženih članaka	27
8.	Analiza publicističkih članaka o LGBT zajednici na <i>Guardianu</i>	29
8.1.	Analiza tekstova od 2002. do 2019. godine	29
8.2.	Slučaj Harveya Milka	39
8.3.	Zaključak na temelju istraženih članaka	41
9.	Zaključak.....	43
10.	Literatura.....	46

1. Uvod

Temelj ovoga diplomskog rada su sociopsihološki odnosi prema LGBT zajednici, a bavi se medijskom slikom spomenute zajednice. „Vrlo često mediji su nazivani sedmom silom zbog njihove društvene snage. Mediji su bez dvojbe, izuzetno moćni i mogu utjecati kako na društvo tako i na pojedinca“ (Malović 2007: 10). Masovni mediji moraju voditi računa o sadržajima koje prenose javnosti jer ih definira publika. Zato u knjizi *Od novinara do novinarstva* Tijana Vukić piše kako „komunikaciji masovnih medija prema javnosti svjedočimo svakodnevno čitajući, slušajući, i gledajući medijske proizvode. Preduvjet tomu je odgovorno ujednačavanje gledišta, ideja, mišljenja i stavova masovnih komunikatora prema vanjskoj i unutarnjoj javnosti“ (Vukić, 2017: 52). Postavlja se pitanje na koji način masovni mediji donose priče o LGBT populaciji, prepoznaju li iz mnoštva informacija važnost te skupine i na što se fokusiraju te izostavljaju li po našem mišljenju važne informacije.

Svrha ovoga rada jest istražiti i analizirati publicističke članke na dvije odabrane vrste medija. Jedan je *online* medij, portal *Guardian*, dok je drugi tiskani medij, *Jutarnji list*, odnosno njegovo *Subotnje izdanje Magazina*. Na svakome od njih pročitano je pedesetak tekstova, od kojih je sveukupno za analizu odabrano njih 14. Želi se ispitati kolika je vidljivost LGBT skupine i koliko oni zapravo daju da ih se primijeti.

Cilj rada je ukazati na važnost medijske slike koju autori prenose u javnost te kakvu poruku šalju svojim čitateljima. Važno je napomenuti i to da se poštuju osnovna ljudska načela LGBT zajednice kao manjine.

Prvi dio rada bavi se teorijom osnovnih pojmova LGBT zajednice kao i stereotipima te predrasudama o homoseksualnim manjinama. Usko povezano s tim slijedi homofobija i diskriminacija spomenute skupine te kako se oni s time nose cijeli život. Što kažu različita istraživanja o tome te koliko je homofobija prisutna u hrvatskome društvu, a koliko u europskim zemljama.

Sljedeća cjelina predstavlja uvod u glavni dio, a radi se o jednoj tužnoj osobnoj priči o Leonardu Maltovichu, američkom veteranu i narodnom heroju koji je svojim „izlaskom iz ormara“ dirnuo cijeli svijet.

Treći, a ujedno i glavni dio rada posvećen je odnosu medija i države prema LGBT zajednici te kako se homoseksualne manjine nose s tim. Istražuju se publicistički članci u dva medija. Njih sedam iz *Jutarnjeg lista* te ostalih sedam s *Guardiana*. Odabrani članci pisani su u razdoblju od 2002. do 2019. godine. Njihovom analizom žele se ispitati razlike u stilu pisanja različitih autora i kakvu to sliku šalju javnosti. Ima li sličnosti u tekstovima koji su pisani prije 15 godina od ovih danas te koliko su važni naslovi u publicističkim člancima i što oni zapravo znače za čitateljsku

publiku. Vrlo je bitno prepoznati autorovu poruku i što je on zapravo htio reći određenim sadržajem u vremenu kada je tekst objavljen.

Posljednji dio rada usmjeren je na zaključke članaka iz *Subotnjih izdanja Magazina Jutarnjeg lista* i onih s britanskog portala *Guardian*. Na temelju analiziranih tekstova iznose se pozitivne i negativne strane izvještavanja te na koji način se prenose određeni sadržaji u javnost i kakvu sliku šalju čitateljskoj publici. Također se iznose dobre i loše strane medijskoga izvješćivanja o temi diplomskoga rada i postavljaju se jedno od temeljnih pitanja: Koliko je ona prisutna u odabranom domaćem, a koliko u stranom mediju te koji je razlog tome?

2. Osnovni pojmovi LGBT zajednice

Spolna orijentacija dio je identiteta osobe i politika izbora, a odnosi se na emocionalnu i seksualnu usmjerenost prema drugoj osobi. Seksualna orijentacije razlikuje se od termina rodni identitet, koji se odnosi samo na unutarnji osjećaj je li netko muškarac ili žena.

LGBT(IQ) označava kraticu kojim se nazivaju osobe koje nisu heteroseksualne orijentacije. Slovo L označava lezbijke, G gej muškarce, B biseksualce, T transrodne osobe, a u zadnje se vrijeme dodaju slova I koje označuje interseksualce i Q koje se pridodaje queer osobama. Pojam je prihvaćen na engleskom govornom području, ali i u našem dijelu regije.

Sljedeći pojam je Gay Pride poznat kao i Parada ponosa, Povorka ponosa ili Prosvjedni marš. Organizira se diljem svijeta kao prosvjedni marš za prava spomenutih osoba. Tradicionalno se održava od 1970. godine kao obljetnica događaja iz 1969. godine ispred njujorškog kluba Stonewall koji se smatra početkom suvremenog pokreta za zaštitu ljudskih prava LGBT osoba.

LGBT zajednica često koristi različite simbole čija je ključna uloga izražavanje vidljivosti, jedinstva, ponosa, zajedničkih vrijednosti i međusobne povezanosti pripadnika te zajednice. Danas je najpoznatiji simbol, koji se redovito može vidjeti na svim Povorkama ponosa, zastava duginih boja. Ta zastava prije svega simbolizira seksualnu raznolikost, a danas se prepoznaje kao simbol LGBT zajednice, kao prihvaćanje drugačijeg uz toleranciju. „Zastavu duginih boja dizajnirao je Gilbert Baker za Gay Pride u San Franciscu 1978. godine. Zastava je danas najprepoznatljiviji simbol LGBT pokreta. Boje na zastavi simboliziraju: život – crvena, zdravlje – narančasta, zrake sunca – žuta, prirodu – zelena, harmoniju – plava, duh – ljubičasta. Osnovni dizajn zastave se često mijenja kako bi se naglasila pripadnost nekoj od supkultura u okviru LGBT zajednice“ (Čaušević 2012: 425).

3. Stereotipi i predrasude

Imati predrasude znači suditi o nekome na temelju njihovih društvenih, fizičkih ili kulturalnih karakteristika. Takvi sudovi obično imaju negativno značenje. Neovisno o tome jesu li pozitivna ili negativna, većinom predstavljaju iskrivljena znanja o određenim društvenim skupinama. Na predrasude se često gleda kao na stav koji je osnovna komponenta diskriminacije. Stereotipi omogućuju ljudima da se „lakše identificiraju s vlastitom grupom, a to čine uvijek na osnovu jedne pristrane logike. Pokazuje to tendenciju za stvaranjem ili reifikacijom društvenih odnosa“ (Supek 1992: 192). Oni su također društveni konstrukti koji mogu imati neku osnovu u stvarnosti, ali su zapravo puko generaliziranje. Generalizacija i pojednostavljivanje, prvi dojam, rasizam, homofobija, ksenofobija, sve su to okidači i podloga za stvaranje različitih stereotipa.

Istvan Feher u radu *Ni neutralnost ni poricanje sebe, nego otvorenost* promatra stereotipe kao neku vrstu predznanja što ga ljudi već posjeduju, a da više ne znaju odakle. Oni se ne odnose samo na drugo i tuđe, već i na vlastito. Stereotipi tvore posebnu vrstu predrasuda. Spomenuti autor govori kako predrasude stvaraju nasljeđe koje su ljudi već preuzeli prije nego što su bili u stanju ispitati njegovu zakonitost. Zaključuje kako je predrasude važno osvijestiti i odustati od onih koje su se pokazale pogrešnima te da ih treba razumjeti kao uvjete shvaćanja i međusobnog razumijevanja.

Stereotipi vjerojatno postoje otkad postoji ljudsko društvo, otkad postoje „drugi“. Bez „drugih“ nema ni „nas“. Oduvijek su oni drugi bili loši na ovaj i onaj način: glupi, lijeni, zločesti, prljavi, škrti, zapravo su negativne karakteristike uz spomenute „druge“. Ti drugi su nečiji prvi susjedi ili građani nekoga grada ili ljudi iz susjednih država. Oni najbliži obično su najgori primitivci, zaostali i nekulturni, a oni koji su daleko, moguće da i ne pripadaju istoj vrsti kao mi.

Irena Kolbas u svojoj knjizi *Vic o plavuši: stereotipi u kojima živimo* ističe da su stereotipi „kulturološke univerzalije ponekad tako jake da ih uzimamo „zdravo za gotovo“. Vrlo često nismo ni svjesni u svom razmišljanju ili djelovanju da razmišljamo i djelujemo pod utjecajem stereotipa. No, stereotipi mogu biti i pozitivni, iako su mnogo rjeđi. Naravno da stereotipi ovise i o kontekstu u kojem se javljaju“ (Kolbas 2013: 9-10). Njih je najlakše izbjeći upoznavajući te druge i prihvaćajući činjenicu da su svi različiti i posebni. To se postiže odgojem i obrazovanjem u najranijim godinama života nekog čovjeka. S druge strane, stereotipi su nužni kod usvajanja jezika i učenja komuniciranju u smislu pozitivnog pojednostavljivanja. „Kognitivizam opisuje stereotipe kao nužne za mentalnu organizaciju svijeta oko sebe. Stereotipi su korisni kao generalizacija za ocjenjivanje i snalaženje u složenim i stalno promjenjivim pojavama s kojima se susrećemo. Pomažu nam da objasnimo neke stvari da razvrstamo pojedinačne pojave u različite kategorije i da se na taj način lakše orijentiramo“ (Kolbas 2013: 12).

Stereotipi se vremenom mijenjaju. Na njih utječu povijesni, politički, društveni, kulturološki i drugi konteksti. Na primjer vicevi o plavuši spadaju u poprilično nove stereotipe. Njima su prethodili stariji stereotipi o ženama kao slabijim predstavnicama ljudske vrste, i fizički i mentalno. Iz njih proizlaze brojni drugi rodni stereotipi poput onih da su žene manje pametne pa im je zato mjesto u kući i kuhinji te imaju dužnost brinuti se o djeci. Zatim se često može čuti da su žene loše vozačice, rastavljene žene smatraju se raspuštenicama dok se rastavljen muškarac i dalje smatra dobrom prilikom. Među muškarcima sportaši se smatraju ne baš pametnim pa veze između njih i manekenki, koje su lijepe i samim time ne mogu biti pametne, samo su jedan od stereotipa današnjice.

Erno Kulscar Szabo u svojem radu *Tragovi neraspoloživog* objašnjava kako stereotipno razumijevanje ne mora neophodno biti prazno. „Ondje gdje iskustva u predaji susreću sačuvane kulturne klišeje autostereotipa koji su – s obzirom na pomanjkanje slaganja sadržaja i slike – upravo započeli propitivati snagu predaje za tvorbu identiteta, spajanje vlastitoga i drugačijega odvija se u činu novog razumijevanja samoga sebe“ (Kulscar Szabo 2006: 23).

Predrasude i stereotipi mogu se podijeliti „na pet razina: (1) ocjenjivanje i ogovaranje („mi smo pametni, oni su glupi“, ovdje pripadaju i vicevi), (2) izbjegavanje je stvaranje socijalne distance prema drugoj grupi, obično zbog drugačijih normi, (3) diskriminacija je dovođenje druge grupe u nepovoljniji položaj, na primjer pri školovanju, zaposlenju invalidnih osoba (danas sasvim neispravno „korektno“ nazvane osobe s posebnim potrebama), (4) fizički napad je viši stupanj diskriminacije pri čemu se koriste i zabrane, na primjer, ulaska određene grupe na neka mjesta, vožnje istim prijevozom druge grupe, (5) istrebljenje je najgora razina diskriminacije koja se provodi linčom, progonom, genocidom, i lošim eufemizmom skovanim 1990-ih: „humano preseljenje“ koje je također progon i genocid“ (Kolbas 2013: 12). U medijima se često može pročitati kako je netko diskriminiran na temelju seksualne orijentacije, a i na ulici se nerijetko mogu čuti pogrđna dobacivanja. No isto tako, oni kao izvor informacija o tome što je normativno ponašanje vrlo često stvaraju stereotipe i predrasude. Odražavaju ih jasno pokazujući kako medijska publika reagira; pozitivno u slučaju stereotipnog ponašanja, odnosno negativno u slučaju odupiranja stereotipu.

3.1. Stereotipi i predrasude o LGBT manjinama

Ljudi su druge skloni svrstavati u ladice samo promatrajući sa strane njihov izgled i ponašanje bez potrebe da uopće upoznaju tu osobu. Tipična je rečenica „ona je muškobanjasta, sigurno je „lezbijka“ ili „on je ženskast, sigurno je „gay“ Često se podliježe stereotipima da su djevojke ili

žene koje se ponašaju ili ne izgledaju tipično ženski, lezbijke, a mladići i muškarci koji se ne ponašaju ili ne izgledaju tipično muški homoseksualci. Isto tako, ljudi se čude kada za muževnog muškarca, u kojem nema ni trunke ženstvenosti, a isto tako i za ženu koja je ženstvena, voli lijepu odjeću, štikle i parfeme, čuju da je gay. I te stereotipe treba odbaciti jer ne postoji pisano pravilo po kojem homoseksualne osobe izgledaju, ponašaju se, govore i razmišljaju na točno određeni način. Svi ljudi koliko su jednaki, toliko su i različiti, a prihvaćanjem različitosti i nekih drugačijih ljubavi, koje su zapravo iste kao i one heteroseksualne, ne donosi sreću samo ljudima koji zbog toga što su drugačiji nailaze na nerazumijevanje, odbacivanje i uvrede.

Postoji mnogo stereotipa i predrasuda o LGBT osobama, a prva koja se može često čuti u raznim komentarima čitatelja na neki tekst o homoseksualnoj zajednici je taj da su takve osobe mentalno bolesne. Uspoređuje ih se s pedofilima, psihopatima, perverznicama, silovateljima i naziva ostalim pogrdnim imenima. Činjenica je da je Američko udruženje psihijatarata termin homoseksualnost kao bolest uklonilo 1973. godine s popisa mentalnih bolesti.

Sljedeća predrasuda je ta da se HIV bolest povezuje isključivo s homoseksualnošću i to većinom muškim dijelom populacije. Činjenica govori kako se prijenos HIV infekcije može dogoditi u nezaštićenom spolnom odnosu sa zaraženom osobom, putem krvi ili krvnih produkata i tijekom porođaja sa zaražene majke na dijete.

Jedna od predrasuda je ta da će dijete LGBT osoba postati također dio te populacije. Činjenica je ta da je većina ljudi homoseksualne orijentacije odgajana od strane heteroseksualnih parova, kao i obratno.

Neki od stereotipa koji se često mogu čuti su ti da su lezbijke muškobanjaste, bave se sportom (uglavnom samo nogometom), tuku se, bahate su i agresivne, dok su homoseksualci nježnije naravi, ponašaju se poput cura, slušaju samo najpoznatije pop pjevačice, dobri su stilisti, frizeri i vole plesati. Činjenica je da su jednim manjim djelom u pravu ljudi koji ih svrstavaju u taj koš, ali to nije ono što ih određuje.

Zanimljiva činjenica o biseksualnim osobama je ta da se zapravo one susreću s duplo više predrasuda od svojih homoseksualnih vršnjaka. Dva istraživanja objavljena u znanstvenom časopisu *Journal of Bisexuality* potvrđuju ono što osobe koje jednako privlače oba spola tvrde već neko vrijeme, a to je da diskriminacija s kojom se susreću unutar LGBT zajednice postoji u jednakoj mjeri kao i ona na koju nailaze izvan nje. U jednom istraživanju ispitano je 745 biseksualnih osoba ispitano o iskustvima diskriminacije koje su doživjeli u različitim društvenim

kontekstima.¹ Pritom je otkriveno da, iako nisu doživjeli identičnu diskriminaciju od strane homoseksualaca kao i heteroseksualaca, one su zastrašujuće slične. I jedna i druga skupina ljudi su ih uvjerali kako su zbunjeni po pitanju svoje seksualne orijentacije te su ih isključivali iz svojih društvenih mreža. Mnogi su isto tako smatrali da su oni skloniji prevarama zbog toga što ih jednako privlače oba spola. Jedna od autorica istraživanja, Tangela Roberts, izjavila je da se o ovoj temi uopće ne govori. Negativni stereotipi i stavovi prošireni su posvuda te dvostruko stigmatiziraju biseksualce, koje sve češće pogađa i depresija. Takva dvostruka stigmatizacija naziva se „monoseksizmom“ a njime se prikazuju predrasude prema svima koji osjećaju privlačnost prema više spolova.

¹<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/15299716.2015.1111183>, dostupno 10.09.2019.

4. Homofobija i diskriminacija

Homofobijom se naziva strah, nerazumna ljutnja i netolerancija ili mržnja usmjerena prema osobama homoseksualnog opredjeljenja. To je zapravo najrašireniji termin koji označava neprijateljsko i diskriminacijsko ponašanje prema osobama koje vole isti spol. Jedno psihoanalitičko objašnjenje homofobije kao fenomena temeljenog na anksioznosti govori kako glavni faktor u homofobiji može biti anksioznost zbog mogućnosti da osoba postane homoseksualna. Latentna homoseksualnost, homoseksualno uzbuđenje kojeg pojedinac nije svjestan ili ga poriče, prema toj teoriji, može objasniti iracionalne stavove nekih pojedinaca. Tu su teoriju Adams, Wright i Lohr ispitali i dobili iznenađujuće rezultate. Samo pojedinci koji su bili visoko na ljestvici homofoba i priznali negativne emocije prema homoseksualcima, doživjeli su seksualno uzbuđenje na homoseksualnu erotičnu stimulaciju. No, moguće je da gledanje homoseksualnog sadržaja uzrokuje negativne emocije poput anksioznosti kod homofobnih muškaraca. S obzirom na to da je pokazano da anksioznost povećava uzbuđenje i erekciju, teorija i predviđa erekciju kod homofobnih muškaraca. Nadalje, to bi indiciralo da je reakcija na homoseksualni stimulus reakcija na prijeteće stanje, prije nego li na seksualno uzbuđenje samo po sebi.²

Brojna su istraživanja koja su provedena na tematiku homofobije i diskriminacije LGBT populacije u Hrvatskoj. Ta su istraživanja u dosta velikom broju provedena od strane aktivističkih LGBT udruga koje se bore za ostvarivanje prava spomenute populacije. Sudjeluju u organiziranju Povorki ponosa, održavaju brojne radionice, javne rasprave, edukacije te pružaju pomoć svima kojima je potrebna.

Prvo istraživanje u Hrvatskoj na temu nasilja nad LGBT populacijom provedeno je 2005. godine.³ U uzorak je uključeno 202 LGBT osobe iz Osijeka, Rijeke i Zagreba. Prema rezultatima tog istraživanja, više od polovine sudionika (51,3%) doživjelo je neki oblik nasilja u razdoblju od 2002. do kraja 2005. godine zbog svoje seksualne orijentacije. S obzirom na vrstu nasilja, najčešće

2

https://www.researchgate.net/publication/14430824_Is_Homophobia_Associated_with_Homosexual_Arousal, dostupno 10.09.2019.

3

<http://idiprints.knjiznica.idi.hr/566/1/Nasilje%20nad%20lezbijkama%2C%20gejevima%20i%20biseksualnim%20osobama%20u%20Hrvatskoj.pdf>, dostupno 10.09.2019.

je doživljeno ono psihološko (41,7%), a slijedi ga seksualno nasilje (29,9%). Gotovo 20% osoba doživjelo je ekonomsko nasilje, a fizički je bilo napadnuto 14% sudionika. Sve vrste nasilja najčešće su počinile nepoznate osobe. Važan podatak je da čak 80% osoba nije doživljeno nasilje prijavilo policiji.

Može se zaključiti kako su uzroci homofobnom ponašanju najčešće iracionalan strah ili nerazumijevanje, odnosno neznanje koji za posljedicu imaju diskriminaciju, nasilje ili neki drugi oblik zlostavljanja.

4.1. Diskriminacija LGBT osoba

Diskriminacija je svaki negativan stav razlikovanja ili nejednakog odnosa po socijalnim, imovinskim, rasnim, etničkim, vjerskim spolnim, jezičnim, starosnim i drugim osobinama. U velikim je mjerama raširena baš prema homoseksualnoj zajednici. To dokazuju i brojna istraživanja koja su pokazala kako je Hrvatska itekako homofobna zemlja.

Rezultati nacionalnog istraživanja političke pismenosti provedenog 2010. godine u organizaciji GONG-a i Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu, na uzorku od 999 maturanata pokazali su sljedeće: gotovo polovina ispitanika smatra homoseksualnost nekom vrstom bolesti, s time da se mladići, znatno više nego djevojke (64% u odnosu na 29%), slažu s ovim homofobnim stavom. Skoro dvije trećine svih ispitanika podržava diskriminaciju gejeva i lezbijki, tj. slaže se da bi homoseksualnim osobama trebalo zabraniti javno nastupanje jer na taj način loše utječu na odgoj mladih.⁴

„Prema Zakonu o suzbijanju diskriminacije zabranjeno je stavljati ljude u nepovoljniji položaj na temelju: rase ili etničke pripadnosti ili boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovinskog stanja, članstva u sindikatu, obrazovanja, društvenog položaja, bračnog ili obiteljskog statusa, dobi, zdravstvenog stanja, invaliditeta, genetskog nasljeđa, rodnog identiteta, izražavanja ili spolne orijentacije.“⁵

Također, Europski parlament izglasao je 4. veljače 2014. godine Rezoluciju protiv homofobije i diskriminacije temeljem spolne orijentacije i rodnog identiteta. Rezolucija oštro osuđuje svaku diskriminaciju na temelju spolne orijentacije i rodnog identiteta te izražava iznimno žaljenje što se

⁴ <https://www.gong.hr/hr/aktivni-gradani/gradansko-obrazovanje/svaki-cetvrti-maturant-pokazao-stavove-nepozeljne/>, dostupno 12.09.2019.

⁵ *Narodne novine*, br. 85/2008. i 112/2012.

temeljna prava lezbijskih, homoseksualnih, biseksualnih, transrodnih i interseksualnih osoba (LGBTI) i dalje ne podržavaju u potpunosti u Europskoj uniji. Europski parlament Rezolucijom je pozvao Europsku komisiju da iskoristi svoju nadležnost u najvećoj mogućoj mjeri, uključujući olakšavanje razmjene dobrih praksi među državama članicama te da pripremi smjernice kako bi se provodile direktive o pravima građana EU-a i članova njihovih obitelji da se slobodno kreću i nastanjuju na teritoriju članica EU-a tako da se poštuju svi oblici obitelji zakonski priznati nacionalnim zakonima zemalja članica. Države članice pozvane su da „ispune svoje obveze u skladu sa zakonodavstvom EU-a i preporukom Vijeća Europe o mjerama za suzbijanje diskriminacije na temelju spolne orijentacije i rodnog identiteta.”⁶ Cilj je zaštititi temeljna prava LGBTI populacije, koji bi bio sličan postojećim strategijama EU-a protiv diskriminacije na temelju spola, invalidnosti ili etničke pripadnosti.

Cjeloviti zakoni o jednakom postupanju moraju, kako bi se provodili, biti udruženi s odgovarajućim mjerama politike rada. Nekoliko država članica Europske unije pokrenule su nacionalne politike kojima se tretira diskriminacija LGBT populacije u sektoru zapošljavanja, maltretiranje mladih pripadnika LGBT populacije u školama ili nekim drugim sektorima. Ostale države članice mogle bi iz takvih inicijativa izvući kvalitetnu poruku. Nacionalne strukture za promociju jednakosti trebale bi igrati ključnu ulogu u borbi protiv diskriminacije na osnovi seksualne orijentacije i rodnog identiteta te svoje mehanizme za podnošene pritužbi mogle bi učiniti dostupnim LGBT populaciji. Međutim, brojne takve strukture nemaju jasan program kako bi se bavile diskriminacijom na osnovi seksualne orijentacije, a situacija je čak i gora što se tiče rodnog identiteta kao temelj diskriminacije.

Pripadnici LGBT populacije izloženi su velikoj opasnosti postati žrtve zločina iz mržnje ili incidenta motiviranih mržnjom. Takvo nasilje, nastalo iz duboke mržnje koju počinitelj osjeća i odbijanja stvarne ili percipirane seksualne orijentacije ili rodnog identiteta žrtve, rijetko se konkretno obrađuje u zakonima država. Problem predstavlja nedovoljno prijavljivanje takve vrste nasilja jer žrtve nemaju povjerenja u institucije za borbu protiv kriminala, koje možda i nisu dovoljno dobro obučene da učinkovito istražuju takvu vrstu zločina ili incidenta. No, isto tako boje se kako ne bi završili još gore, nego prije u slučaju da ih otkrije osoba koja je počinila prethodni zločin. Čak i ako se takvi incidenti i zločini prijave, dosta je dokaza o tome da se motiv predrasude

⁶ <https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/printficheglobal.pdf?id=635364&l=en>, dostupno 22.09.2019.

često ne pojavljuje u službenim statističkim izvještajima jer se u većini europskih država motiv homofobije i transfobije zakonom ne priznaje. Diskriminirajući stav usmjeren protiv LGBT populacije, uključujući i stav političara, vjerskih udruga i sličnih konzervativnih zajednica, samo dodatnu kompliciraju problem i polako „prizivaju“ negativne stvari. Ti incidenti motivirani mržnjom više nemaju nikakvu osudu javnosti te su još i podržani.

LGBT osobe na neki su način diskriminirane kada idu na razgovor za posao. Iako većina zakona o toleranciji sadrži i seksualnu orijentaciju kao jedan od osnova diskriminacije u sklopu zapošljavanja, rodni identitet obično tu nije uključen. Transrodne osobe ne samo da se susreću s posebnim problemima pri pristupu tržištu rada, već se suočavaju i s pitanjima vezanima za privatnost i davanje osjetljivih osobnih podataka vezanih za njihovu rodnu prošlost.

Na najvažnijoj razini, LGBT populacija i dalje je nevidljiva u svakodnevnom životu, iz straha od negativne reakcije u školi, na poslu, kod kuće od roditelja ili prijatelja. Jednostavno se boje da će, ako priznaju svoju seksualnost, to voditi do uznemiravanja, odbacivanja, fizičkog nasilja i diskriminacije. Brojne LGBT osobe kriju svoju seksualnu orijentaciju ili rodni identitet i prilagođavaju se svakodnevnicu prisutnoj u društvu.

5. Mediji i LGBT zajednica

Mediji itekako utječu na oblikovanje javnog mišljenja. Razina obrazovanja, kriteriji i stavovi publike uvelike ovise o društvenome kontekstu i procesu socijalizacije pojedinca, kako u obitelji tako i putem medija. Zato Stjepan Malović u svojoj knjizi *Osnove novinarstva* naglašava da „masovni mediji trebaju biti formalno organizirani, usmjereni na mnogobrojnu publiku te trebaju voditi računa o javnosti. Pritom novinari kao profesionalci trebaju djelovati prema načelima struke“ (Malović 2005: 337).

Mediji imaju veliku snagu i moć utjecaja na mase. Činjenica je da oni danas postaju glavni odgajatelji, ne samo djece i mladih nego i odraslih. Iako su ljudi ti koji bi se trebali baviti medijima, mediji su ti koji se bave ljudima. Danas je važna dominacija slike nad tekstem pa tako na većini portala i novina prevladava puno više fotografija, a vrlo malo teksta. Izuzetak su publicistički članci kojih u današnje vrijeme ima sve manje.

Što se tiče povezanosti LGBT zajednice s medijima, vrlo je malo zastupljena pa se postavlja pitanje zašto je to tako. Ljudi ne žele čuti ili čitati ni o čemu što remeti njihov mir, potresa pojedinačne ili kolektivnu predodžbu svijeta ograđenog stereotipima i prividima, a mediji su dobrim dijelom i sredstvo za održavanje tog privida, k tome još i u rukama moćnika. Različito nije ni lijepo, niti dobro – to je tvrdnja koju se mnogi ne usude reći javno, ali tako misle. Svaki medij podržava dio predodžbe užeg ili šireg svijeta.⁷

Day u svojoj knjizi *Mediji i etika* govori o onome što je vidljivo svima. „Iako je u posljednjih dvadesetak godina stav javnosti prema homoseksualnosti prilično omekšao, otvoren razgovor o homoseksualnosti u medijima još uvijek može uznemiriti moralne konzervativce. Obilježiti nekoga kao homoseksualca ili lezbijku može ponekad biti štetno.“ (Day 2004: 169) Kada je novinsko izvještavanje u pitanju, ističe da je ključni test za moralnog detektiva pitanje je li seksualna orijentacija neke osobe relevantna za priču. „Etičke dileme u vezi sa seksualnošću i privatnošću opstaju i zbog napada na seksualnu privatnost s jedne neočekivane strane – od samih homoseksualaca.“ (Day 2004: 169) Naime, nekolicina njih namjerno je otkrivala imena homoseksualaca i *outala* ih, iako su ovi krili svoju seksualnu orijentaciju. Tvrđili su da njihovim *outanjem* broj homoseksualaca raste.

⁷ http://www.lori.hr/za_skinuti/Mediji_i_LGBT.pdf, dostupno 12.09.2019.

Javnost i dalje nije dovoljno upoznata s pravima homoseksualnih osoba te svoj negativan stav prema njima zasniva na temelju stereotipa i predrasuda o čemu je pisano u trećem poglavlju. Glavni uzrok je njihovo neznanje o toj temi, a samim time i nedovoljno pojavljivanje LGBT zajednice u medijima. Istraživanjem za spomenutu temu, dalo se primijetiti da je najveći prostor u medijima homoseksualna zajednica dobila svake godine u lipnju, zbog Povorka ponosa jer se tada održava. Većinom su to naslovi o broju sudionika, koliko je policajaca pratilo povorku, kako je mirno ili nemirno prošao cijeli događaj te koja su javna lica podržala i bila sudionici Pridea, a koja nisu. Pažnju im privlače teme koje sadrže u sebi puno senzacionalizma, od parada, festivala, do istraživanja i pojedinačnih rijetkih afera. Zanimljivo je uglavnom skandalozno, važnije je tko od političara dolazi na povorku, tko prijeti fizičkim obračunavanjem sa sudionicima, od toga što su europski standardi po pitanju ljudskih i manjinskih prava ili primjeri pozitivne diskriminacije u svijetu.

Mediji kao sredstvo javnog informiranja, u velikoj mjeri mogu odrediti stav javnosti prema LGBT populaciji češće pišući pozitivne i inspirativne tekstove o njima. Njihova je dužnost pridonijeti osvještavanju društva, osuditi svako nasilje, netoleranciju, vrijeđanje i govor mržnje nad seksualnim i rodnim manjinama, ukazati na diskriminaciju te promicati prava LGBT osoba, kao i sva ljudska prava.

Sveukupno gledajući unatrag dvadeset godina, broj medijskih sadržaja koji se tiču pitanja LGBT populacije, evidentno je povećan. Pored primarnog cilja, što je informiranje, mediji su uzeli i obrazovnu ulogu, pa i ulogu nekoga tko će senzibilizirati društvo prema LGBT zajednici. Nažalost, ovdje se radi samo o jednom dijelu medija i prije svega to su portali i pokoji tekst u novinama. Javni servisi koji bi trebali imati vodeću ulogu kako u izvještavanju, tako i u edukaciji društva, zaobilaze ove teme.

6. Osobna priča o Leonardu Matlovichu

Do prije osam godina bilo je nezamislivo da se neki američki vojnik deklarira kao gej, no tadašnji predsjednik Barack Obama je u rujnu 2011. godine javnosti obznanio kako se definitivno prekida s politikom „ne pitaj, ne govori“ (*Don't Ask, Don't Tell*) prema homoseksualcima u vojsci.

Iako su neki članovi Kongresa, osobito republikanci i visoko pozicionirani vojni zapovjednici, strahovali da bi ovaj potez mogao naškoditi učinkovitosti vojnika u borbama dočekavši odluku na nož, američki časopis *OutServe* tada je u tisak pustio posebno izdanje u kojem se stotinjak vojnika „outalo“ i tako javno objavilo svoju seksualnu orijentaciju.

Zapovjedništva američkih kopnenih i zračnih snaga dopustila su prodaju časopisa u svojim vojnim bazama, a diljem svijeta taj se potez ocijenio kao dotad nezamisliv trenutak u povijesti američke vojske. Kako i ne bi kad se još uvijek dobro pamti nečasni otpust veterana Vijetnamskog rata, narednika Leonarda Matlovicha, inače hrvatskih korijena.

6.1. Naslovnica *Timea*

Matlovich je, naime, bio prvi vojnik u Americi koji je, još 1975. godine, priznao da je homoseksualac, osvanuvši 8. rujna iste godine na naslovnici *Timea*. No, umjesto da se time izborio za svoja prava i prava ostalih gay kolega – dobio je otkaz. Premda ga je sud pet godina kasnije vratio na posao, nije želio ponovno u vojsku, nego je prihvatio nagodbu od 160.000 dolara (nešto više od milijun kuna). Preminuo je u dobi od 45 godina, a na nadgrobnom spomeniku u Washingtonu mu piše: „U vojsci su mi dali medalju za ubojstvo dva muškarca i otkaz što sam volio jednog.“

Inače, prema magazinu *Globalfirepower* u SAD-u, ta zemlja raspolaže s dva milijuna i 142 tisuće vojnika, što u stalnom, što u pričuvnom sastavu. Stručnjaci navode da homoseksualaca, biseksualaca i drugih pripadnika LGBT zajednice u društvu ima između 5 i 10 posto. Dakle, u američkoj vojsci, ako uzmemo donju vrijednost, ima više od 100 tisuća vojnika i vojnkinja koji nisu hetero. Ako isti kriterij primijenimo i na Hrvatsku, onda i kod nas postoje stotine vojnika koji su homoseksualci ili biseksualci. Naravno, u SAD-u se svi vojnici ne deklariraju kao gej, dobar ih dio do zadržava za sebe, ali ipak su tisuće istupile i javno priznale svoju spolnu orijentaciju.

Matlovich je rođen 1943. godine u gradu Savannah, u saveznoj državi Georgiji. Pretpostavlja se da mu je otac, narednik zrakoplovstva američke vojske, bio podrijetlom iz Dalmacije ili s Kvarnera. Zbog prirode očeva posla, inače konzervativnog rimokatolika, obitelj se neprestano selila pa je Leonardu djetinjstvo obilježilo često mijenjanje adresa, ali i ljubav prema vojnim aktivnostima. Stoga nikoga nije iznenadilo kad se s 20 godina dobrovoljno javio da ode ratovati u

Vijetnam, gdje je ostao do svoje 26. godine. Pamti se njegovo herojstvo kada je uništio snajpersko gnijezdo, zbog čega je i odlikovan, međutim 1971. godine teško je nastradao naletjevši na minu, nakon čega se vratio u Ameriku i postao savjetnik vojske za međurasna pitanja, droge i alkoholizam. Bližio se tridesetim godinama života kada je prvi put počeo shvaćati da ga privlače muškarci. Iako se dotad protivio takvom činu ljubavi jer je odgajan u katoličkom duhu – čak je kasnije jednom prigodom priznao da je znao maltretirati homoseksualce – nije se mogao boriti protiv onoga što se zbivalo u njegovu tijelu.

Dok je radio na Floridi, počeo je obilaziti barove za homoseksualce, a prvi put je u intimni odnos s muškarcem ušao s 30 godina. Priznao je kako se tada osjećao kao da mu je s leđa pao teret težak tisuću tona. Ipak, bio je svjestan da vojska nikad neće tolerirati njegovu seksualnost, znajući da se radi o diskriminaciji jednakoj onoj kakvu su tada doživljavali Afroamerikanci. Nakon što su mu tadašnji partneri rekli kako se nikad ne bi usudili priznati svoju homoseksualnost, sve je više razmišljao o tome da napravi potez života.

6.2. Izlazak „iz ormara“

Upoznavši gay aktivista Franka Kamenyja, prethodno pročitavši njegov članak u tjedniku *Air Force Times*, čvrsto je odlučio da će „izaći iz ormara“, pogotovo kada mu je Frank rekao da mu treba netko poput njega; odlikovani ratni heroj omiljen u javnosti, spreman priznati nešto što dotad nitko nije. Sve to ne bi li utjecali na vojsku da prvi put u svojoj povijesti ne otpusti homoseksualnog pripadnika u svojim redovima. Bilo je to u ožujku 1974. godine, a nakon višemjesečnog razrađivanja strategije nadređenima je napokon u travnju 1975. godine poslao pismo namijenjeno ministru obrane u kojemu stoji da je homoseksualac i da se nada kako njegovo priznanje neće utjecati na to da dobije otkaz. Uzalud se nadao jer je vojska već nakon tjedan dana pokrenula pravnu proceduru za njegov otpust. Najteže od svega bilo je reći roditeljima. S majkom je razgovarao preko telefona, a njezin prvotni šok zamijenili su negiranje i nevjerica. Ona je smatrala da ju Bog kažnjava zbog nečega što je učinila. Plakala je na telefon, govorila mu je da se premalo molio te da je trebao razgovarati sa psihijatrom. Ocu nije mogla objasniti pa je sve doznao iz *New York Timesa*, kada su na naslovnici objavili da ga izbacuju iz vojske samo zbog toga što je gay. Iste večeri priča o njemu emitirana je i na večernjim vijestima CBS-a. Otac mu je dva mjeseca

plakao i nije htio izaći iz kuće, ali poslije je rekao kako se može nositi s time ako može i Leonard. „Sve je kulminiralo kad sam svoje priznanje povjerio novinarima *Timesa*.“⁸

Tijekom rasprave o njegovu otpuštanju, odvjetnik vojske tražio je da potpiše dokument kojim se obvezuje da više nikad neće spominjati sebe u kontekstu homoseksualnosti ako misli ostati njihov zaposlenik, što je Matlovich rezolutno odbio. Unatoč uzornom vojnom ponašanju i ratnom herojstvu u Vijetnamu, sudsko je vijeće presudilo da Leonard Matlovich nije podoban za službu i, umjesto nečasnog, ponuđen mu je manje časni otpust.

6.3. Pravna borba

Idućih pet godina nastavio je pravnu borbu kako bi izborio presudu prema kojoj bi se ova odluka smatrala neustavnom. U rujnu 1980. godine dogodio se svojevrsni presedan jer je donesena odluka da se Leonard može vratiti u zrakoplovstvo, gdje je radio u trenutku otkrivanja homoseksualnosti. Međutim, uvjeren kako će vojska pronaći neki drugi razlog da ga otpusti ako ponovno dođe raditi ili da će konzervativni Vrhovni sud presuditi protiv njega u slučaju žalbe zrakoplovstva, Matlovich je prihvatio nagodbu i uzeo 160 tisuća dolara. U idućim godinama života posvetio se borbi za LGBT prava i protiv konzervativne politike predsjednika Ronalda Reagana. Najprije je živio u Washingtonu, da bi se 1978. godine odselio u San Francisco, gdje se bavio prodajom Fordovih automobila. Osam godina nakon preseljenja dijagnosticiran mu je AIDS. Previše slab da bi mogao nastaviti raditi u Fordovoj poslovnici, bio je među prvima koji su primali medicinske tretmane, no prognoze nisu zvučale obećavajuće. Jednako hrabar bio je i prigodom priznanja da boluje od neizlječive bolesti, što je učinio pred milijunskim auditorijem u televizijskom showu „Dobro jutro, Ameriko“. Samo mjesec dana prije nego što će zauvijek zaklopiti oči, ovaj hrabri marinac, unatoč narušenom zdravlju, smogao je snage da se posljednji put na javnom skupu u Sacramentu bori za prava homoseksualaca. Sve je zaključio ovom rečenicom: „Želim da pogledate zastavu, našu duginu zastavu. Gledajte je s ponosom u srcu, jer i mi imamo san. A što je naš san? Više je od onog američkog. To je univerzalni san. Jer u Južnoafričkoj Republici mi smo crni i bijeli, u Sjevernoj Irskoj protestanti i katolici, a u Izraelu

⁸ <https://time.com/4019076/40-years-leonard-matlovich/>, dostupno 23.09.2019.

smo Židovi i muslimani. Naša misija je pružiti ruku ljudima i naučiti ih da zaborave mržnju i nauče voljeti.“⁹

6.4. Polazište Povorke ponosa

Preminuo je 22. lipnja 1988. godine. Odlučio je da će mu posljednje počivalište biti grobno mjesto na washingtonskom Kongresnom groblju, u istom redu s pokojnim šefom FBI-a J. Edgarom Hooverom, progoniteljem homoseksualaca. Želio je da mu na grobu, umjesto imena i prezimena, stoji „gay vijetnamski veteran“, kao i rečenica o tome za što je odlikovan i kasnije otpušten.

Na 20. obljetnicu njegove smrti, tadašnji gradonačelnik San Francisca Gavin Newsom proglasio je Dan Leonarda Matlovicha u San Franciscu, a Leonardovo posljednje počivalište s vremenom se pretvorilo u odredište gdje aktivisti za ljudska prava rado hodočaste da bi mu odali počast za koju je bio zakinut tijekom života. Polazišna je to točka i Gay pridea, ali i mjesto na kojemu su se mnogi homoseksualni parovi zavjetovali na vječnu ljubav izgovorivši sudbonosno „da“, jer upravo je to ono što je Leonard Matlovich najviše zagovarao – ljubav.

⁹ <https://time.com/4019076/40-years-leonard-matlovich/>, dostupno 23.09.2019.

7. Analiza publicističkih članaka o LGBT zajednici u *Jutarnjem listu*

Istraživački dio diplomskog rada bavi se analizom publicističkih članaka o LGBT zajednici u subotnjem izdanju *Jutarnjeg lista* u razdoblju od 2002. do 2019. godine. Ispituju se sličnosti i razlike u odnosu na godine pisanja te kakvu medijsku sliku novinari odašilju u javnost. Postavlja se pitanje koliko različito i na koji način pišu hrvatski novinari u odnosu na engleske novinare te ima li bitne razlike.

Jutarnji list hrvatske su dnevne novine koje izlaze u sklopu medijskog koncerna Hanza Media. Drugi je dnevni list u Hrvatskoj s nakladom od oko 33 tisuća primjeraka. Prvi broj obnovljenog *Jutarnjeg lista* izašao je 1998. godine, a još postoji i u obliku portala Jutarnji.hr.

Pregledano je pedesetak novinskih tekstova kako bi se što relevantnije ispitala činjenice koje se traže, a izdvojeno je i analizirano njih sedam. Članci su objavljeni u razdoblju od 2002. do 2019. godine u subotnjem izdanju magazina *Jutarnjeg lista*. Prvi publicistički članak koji je analiziran objavljen je 2002. godine, drugi odmah godinu dana nakon njega, treći je napisan 2008. godine, sljedeći 2012. godine dok su iduća dva teksta objavljena 2013., odnosno drugi 2014. godine. Zadnji analizirani publicistički članak u *Jutarnjem listu* napisan je nedavno, prije nekoliko mjeseci ove godine.

7.1. Analiza tekstova od 2002. do 2019. godine

Prvi publicistički članak koji je analiziran objavljen je 7. rujna 2002. godine. Napisao ga je Hrvoje Appelt pod naslovom *Ja sam lezbijka u stalnoj vezi. Vjenčat ću se prvi dan kad zakon stupi na snagu*. Radi se o sugovornici Jeleni koja sa svojom djevojkom živi pola godine i u ozbiljnoj su vezi. Osim vrlo jasne i medijski popraćene akcije udruga koje se bore za prava homoseksualnih osoba, Obiteljskom zakonu o priznanju istospolne zajednice pridonio je afirmativni stav Europske unije po tom pitanju. Naime, u Povelji EU o ljudskim pravima prvi je put izričito zabranjena diskriminacija na temelju seksualne orijentacije. „Jelena i njezina djevojka smatraju da je taj zakon tek početak dugog puta koji homoseksualne parove dijeli od svih prava što bi ih u bračnoj zajednici trebali imati. Sasvim običnih prava poput dizanja kredita za mlade bračne parove, pa do posjeta, ako slučaj to zahtijeva, partneru u bolnici“ (Appelt 2002: 35).

Nadalje, Jelena opisuje svoj boravak u Americi tijekom studiranja i dodaje kako se primjećuju velike razlike u usporedbi s Hrvatskom. U Americi lezbijke i homoseksualci imaju određena prava koja im omogućuju da se slobodno izražavaju o svom identitetu dok se u Hrvatskoj osjeća nelagoda i ugroženost. Jelena govori kako su ugroženost posebno osjetile nakon Gay Pridea koji je 2002.

godine bio prvi u povijesti Hrvatske te smatra kako ljudi u Hrvatskoj „na homoseksualizam gledaju kao na bolest i vrlo su agresivni po tom pitanju“ (Appelt 2002: 35).

Slika 7.1.1. Naslovnica Subotnjeg izdanja Magazina Jutarnjeg lista 2002. godine

Autor ovoga teksta vjerojatno je s namjerom odabrao to razdoblje kada je napisao ovaj članak s obzirom na to da je prije dva mjeseca održana prva povorka ponosa u Hrvatskoj. Bio je vrlo oprezan kakvu će sliku odašljati u javnost upravo zbog svih incidenata koji su se dogodili 29. lipnja 2002. godine. Na naslovnici *Jutarnjeg lista* 30. lipnja 2002. godine naslov je bio *Po Gay prideu*

jajima, bocama i suzavcem. Naglasak se više stavlja na skinse, navijače i ostale skupine koje su se razborito ponašale prema cijeloj povorci i vrijeđali ih, nego na samu povorku. S druge strane, u ovom članku naglasak je bio isključivo na istospolnim pravima i na neki se način htio „ispraviti“ dojam od povijesnog Pridea te dati počast i podršku homoseksualnim manjinama. Ovaj tekst namijenjen je svima; ljudima koji nisu razumjeli zašto se baš to „mora“ održati i što se time želi postići, kao i onima koji su se u to vrijeme bojali „izaći iz ormara“ te njihovim roditeljima, prijateljima, rodbini tako da uvide kako nisu jedini.

Sljedeći publicistički članak pod naslovom *Mama, ja sam lezbijka* govori o djevojci koja je roditeljima javno obznanila da je lezbijka, a na to je bila potaknuta drugim Prideom iz 2003. godine. Djevojke su se veći dio povorke ponosa grlile i ljubile te su tako potaknule medijski interes, a jedna od njih je Merita Arslani, autorica ovoga teksta, koja je s njima popričala. Djevojke su maturantice i zajedno idu u razred, a u ljubavnoj vezi su već pet mjeseci. Nikome nisu posebno objašnjavale što su si, a roditeljima nisu znale kako reći pa im je Pride za to dobrodošao. Objasnile su kako se više ne boje jer ima puno koji su ljudi poput njih te da su sigurne u svoju ljubav i neće se više skrivati. Drugi zagrebački Gay Pride protekao je puno mirnije, nego prvi, ali je i dalje bilo vrijeđanja, provociranja i zadirkivanja od strane građana. Mnogo manje ljudi je bilo u samoj povorci, a političari koji su podržali inicijativu godinu prije, na drugi se Pride nisu usudili doći. Incidenti koji su se zbili na prvoj povorci, nisu uplašili sudionike sljedeće godine pa tako ni ove dvije djevojke, koje su se odlučile to i javno priznati. Ovim člankom također se daje samopouzdanje ljudima koji su se tada suočavali s istim ili sličnim problemima. Sam opis povorke koja se održala, i nisu odustali od nje unatoč strašnim incidentima iz 2002. godine daje veliku podršku LGBT zajednici.

Naslov teksta je upadljiv i daje medijskoj javnosti određenu poruku. Nije slučajno takav iz tog razloga kako bi privukao čitatelje, ali i kako bi djeca i roditelji vidjeli da nisu jedini te da je to sasvim normalan način života.

Hrvatske gay udruge u svojim programima na vrhu liste prioriteta stavljaju povećanje vidljivosti homoseksualaca u društvu. Tomislav Mamić u svojem članku *Raskol zbog outinga* koji je napisao 2008. godine govori kako nemaju svi isto mišljenje i način na koji takvo nešto postići. Dok jedni navode kako je najbolje vrijeme za *outanje* onaj trenutak kada svaki pojedinac to sam odluči, neki drugi, radikalniji gay aktivisti zagovaraju tezu kako sve homoseksualce treba *outati* htjeli oni to ili ne. Dobar primjer „prisilnog“ *outanja* je onaj glumca Vladimira Tintora, čije su kompromitirajuće fotografije na kojima se ljubi s muškarcima počele kružiti internetom. Osobe koje su mu ukrade fotografije iz stana poslale su ih na nekoliko stotina e-mail adresa, tako da ih može gledati veliki broj ljudi. Percepcija idilične suradnje hrvatskih gay aktivista najviše je narušena takvim aktivizmom, koji se prije može nazvati zlom, a manje aktivizmom, zbog čega je

došlo do raskola među udrugama. „Ako se netko bori za ljudska prava, protiv homofobije, a istovremeno stvara nekoj osobi probleme koji mogu uzrokovati neželjene posljedice, tada se radi o unutarnjoj homofobiji, a to je katastrofalno i neprimjereno“ (Mamić 2008: 14). Izrazito je opasno to što rade radikalni gay aktivisti jer se već nekoliko puta dogodilo da se za nekoga saznalo kako je homoseksualac, a nije to htio, zbog toga što i sam zna u kakvoj državi živi i da puno ljudi to ne podržava te da može nastradati i privatno i poslovno. Ovim se tekstom htjelo ukazati na to i da u LGBT zajednici nije sve bajno i krasno. Daleko od toga. Unatoč tome što za vrijeme Pridea svi djeluju jedinstveno i daju si međusobnu podršku, kada se sve smiri, međusobno se osuđuju kako bi to koristili za svoju samo promociju. Novinar prvenstveno želi dokazati kako problemi postoje i unutar zajednice, a kako onda ne bi i izvan nje.

Barbara Matejčić u svojem članku *Naša istina o našem homofobnom gradu* koji je napisala 2012. godine govori o tome kakvo je stanje LGBT društva u njezinom rodnom gradu. Njezina sugovornica Doris aktivna je članica i volonterka LGBT udruga koja je zahvaljujući Prideu stekla mnoga prijateljstva i poznanstva. Pride ju je primorao da shvati kako Split nije tolerantan grad, ali joj je drago što je natjerao ljude da počnu pričati o tome.

Slika 7.1.2. Naslovnica Subotnjeg izdanja Magazina Jutarnjeg lista 2012. godine

Autorica opisuje kako se Povorka ponosa u Splitu razlikuje od one u Zagrebu jer ljudima puno više znači zbog toga što jedino tada mogu biti glasni i vidljivi u društvu. Dosta se napada događalo u Splitu na temelju toga što je netko homoseksualac ili lezbijka pa se građani tamo jednostavno boje isticati kao drugačiji. Sugovornici govore kako im je dosta straha te da je Pride puno toga promijenio, unatoč incidentima koji su se događali tijekom i nakon spomenutog događaja. Ljudi su se osnažili, pokrenule su se razne aktivnosti poput radionica, projekcije LGBT filmova, izložba i sličnih stvari. S druge strane, diskriminacije ne nedostaje i ljudi se boje prijaviti bilo što kako se ne bi doznalo da su homoseksualci ili lezbijke. Split je puno manja sredina od Zagreba pa samim time i manji broj ljudi maršira Povorkom ponosa. Neki zbog straha da ih netko ne prepozna, neki zbog mogućega gubitka posla, a veliki postotak njih još uvijek nisu *outani*. Dosta ljudi dolazi dati podršku iz Zagreba i drugih mjesta pa je samih Splitsana i SPLICANKI zapravo u vrlo malom broju. „Svi imaju što reći o Gej Prideu u Splitu, osim ljudi koji su gej i iz Splita. Istina, oni sami nisu baš jako vidljivi, nisu se javno aktivirali, a nisu baš povjerljivi ni prema medijima. Možda je Pride unio nemir i strah među splitske lezbijke i gejeve, ali za grad više nema povratka u tišinu“ (Matejčić 2012: 36).

Ovim naslovom i člankom ukazuje se na veliki problem i diskriminaciju u gradu Splitu i trebalo bi se ticati svih građana i stanovnika toga grada. Podiže se svijest o nasilju koje se događalo ne tako davno te koja su moguća rješenja koja nisu svaki put učinkovita. Neki sugovornici bojali su se izreći svoje pravo ime autorici teksta kako se ne bi otkrili i postali potencijalne žrtve jer znaju da je to vrlo lako moguće u njihovom gradu. Pojedini ulomci odašilju vrlo ružnu sliku u javnost o tako prekrasnome gradu i njegovim građanima. Vrlo mali broj hrabrih ljudi želi tu sliku poboljšati, ali barem malim korakom dalje, bliže su svojem zacrtanom cilju.

Sljedeći članak vezan uz grad Split je nešto pozitivniji, ali i dalje kritički nastrojen. Napisao ga je Inoslav Bešker, a naslov mu je: *Bit će normalno kad Pride u Splitu bude vijest kao i Pride u Torontu ili Padovi*. Svjetski mediji su pisali kako je Pride u Splitu prošao normalno bez incidenta. Autor se na to kritički osvrće da je stanje normalno, ne bi se o tome pisalo. Bit će normalno kada Pride bude nepotreban. Prisjeća se prve Povorke ponosa u Splitu i tadašnjeg incidenta te mu nije jasno odakle tolika mržnja i agresija na jednu takvu zajednicu. Jesu li samo osjetili nagon da vrijeđaju ono što je drugačije? Jesu li se podsvjesno osjetili ugroženima zbog vlastitoga nesigurnoga spolnog identiteta (to je čest razlog homofobije)? Je li im se vlastiti model krhkim i nepouzdanim da je samo postojanje drugačijeg modela izazvalo paniku (to je prisutno u tezi da homoseksualne zajednice ugrožavaju obitelj)? Baš zbog tih napada i vrijeđanja zaključuje kako bi sudjelovati na Prideu trebala postati građanska dužnost. Naime, Povorka ponosa je 2013. godine bila vrlo pusta. Poruka protivnika je bila očita – ignoriranje. Autor smatra kako je kriva lokacija

kojom su prolazili te da zato nije bilo puno ljudi. Sama povorka nije prolazila kroz mnoštvo. „Ipak s gradonačelnikom na čelu povorke i duginim barjakom štandarcu bio je osiguran onaj ključni štih normalnosti i respekta“ (Bešker 2013: 10).

Gradonačelnik Baldasar izjavio je kako i Splićani ipak mogu biti normalni ljudi. Lijepo je to sve upakirano prema van, ali kakva će slika biti sljedećih dana – to je pitanje. Sljedećih dana najavljen je Thompson u Splitu i ova cijela priča o toleranciji pada u vodu. Split može biti normalan grad jedan dan, ali kada se sva svjetla ugase, ponovno kreće stara priča.

HDZ je imao vrlo oštro mišljenje o Prideu. Oni to nazivaju paradiranjem i ne vide svrhu toga. „Nitko nikada nije dovodio u pitanje da se homoseksualcima prizna pravo na odabir sadržaja i društvenog stila njihova spolnog prakticiranja i života. Ali ovdje se traži nešto sasvim drugo – ista prava za homoseksualce kao i za sve građane“ (Bešker 2013: 10). Time samo potvrđuju da za njih ljudska prava ovise o spolnoj orijentaciji.

Ovim se tekstom kritički želi osvrnuti na situaciju u kojoj se LGBT zajednica nalazi i da, iako je sve postalo tolerantnije ne znači da je sve u redu. Nekima je normalno da se ljudi bore za svoja prava dok im drugi to žele uskratiti. Novinar je samo htio ukazati na velike probleme s kojima se homoseksualci susreću i biti kritičan prema svima koji na taj način to ne doživljavaju ili ne vide u čemu je problem.

Vladino ne referendumu o braku naslov je Butkovićevog publicističkog članka iz 2013. godine. Kao što sam naziv naslova kaže, radi se o inicijativi udruge U ime obitelji i njihovom prijedlogu da se raspiše referendum o ustavnoj definiciji braka u Hrvatskoj. Naime, vladajuća koalicija odlučila je da neće dopustiti održavanje referenduma o promjeni Ustava, za koji je katolička udruga skupila više od 700 tisuća potpisa. Vlada je tada pokušala izbjeći referendum tako što je Sabor trebao donijeti poseban zakon, za koji je potrebna obična, a ne dvotrećinska većina, kojim se pitanja sadržana pod naslovom Zaštita ljudskih prava i temeljnih sloboda, izuzimaju iz područja o kojima se odlučuje na referendumu. Nadalje, u tekstu se postavlja važno pitanje oko referenduma za bračnu promjenu Ustava, a to je sam njegov sadržaj. Definiranje braka, koje isključuje određeni segment stanovništva, spada u područje koje se tiče ljudskih prava, pa samim time i elementarnih odnosa u društvu.

Autor je htio ukazati na diskriminaciju prema određenim građanima Republike Hrvatske kada bi se referendum održao, što se na kraju te godine i dogodilo. Članak je bio namijenjen svim građanima Hrvatske kako bi razmislili što potpisuju i da će određenom djelu stanovništva, ovaj put LGBT zajednici, ukoliko dođe do raspisivanja spomenutog referenduma, uskratiti njihova ljudska prava. Butković je ovime želio osvijestiti sve ljude koji imaju pravo na glasovanje i pripremiti ih na to što ih je na kraju dočekalo.

Tekst govori o tome kako ne bi trebalo doći do promjene Ustava i medijski je to bilo odlično popraćeno te koliko god novinari željeli da se to ne dogodi, Željka Markić i njezina udruga uspjeli su. Referendum je održan 1. prosinca 2013. godine, a na njemu su se državljani Republike Hrvatske izjasnili žele li da se u Ustav Republike Hrvatske prenese definicija iz postojećeg Obiteljskog zakona kako je brak zajednica žene i muškarca. Gotovo dvotrećinska većina birača poduprla je referendumsko pitanje te time unijela u hrvatski Ustav definiciju „Brak je životna zajednica žene i muškarca.“¹⁰ Izlaznost je bila 37,90 posto.¹¹

Kako je brak bio određen definicijom kao zajednica između muškarca i žene, istospolne zajednice nisu mogle samo gledati kako im se oduzimaju prava pa su nešto poduzele po tom pitanju. Hrvatski sabor godinu dana kasnije donio je Zakon o životnom partnerstvu. Zakon glasi da je to „zajednica obiteljskog života dviju osoba istog spola sklopljena pred nadležnim tijelom u skladu s odredbama ovoga Zakona.“¹² O tome piše Kristina Turčin u svojem članku pod naslovom *Istospolni parovi moći će posvajati djecu*. Prema stavu Europskog suda za ljudska prava, čije su odluke za Hrvatsku obvezujuće, istospolne zajednice moraju u pravima biti jednake s izvanbračnim zajednicama. Propis po kojem nevjenčani parovi mogu posvojiti dijete logikom se stvari mora preliti i na istospolne zajednice.

Članak je objavljen mjesec dana prije nego što je Zakon izglasan te najviše govori o pravima koje životni partneri ili partnerice imaju, a posebno su se osvrnuli na posvojenje koje nije baš najbolje definirano. „Ni posvojenja nema u prijedlogu Zakona o životnom partnerstvu, ali ima partnerske skrbi. Ukratko, prema prijedlogu, dvije gay osobe ne mogu zajednički, kao roditeljski par, posvojiti dijete iz doma, ali je dopušteno jednom partneru da ostvari partnersku skrb nad biološkim ili posvojenim djetetom svojeg partnera“ (Turčin 2014: 29). Konzervativne udruge oštro su se usprotivile tome jer tvrde da je to samo prvi korak prema legaliziranju klasičnog posvojenja roditelja istog spola.

Tek u osam država Europske unije (Belgija, Danska, Francuska, Malta, Nizozemska, Španjolska, Švedska, Velika Britanija) istospolnim parovima dopušteno je klasično posvojenje djece: parovi istog spola mogu zajednički posvojiti dijete čiji su biološki roditelji nepoznati, umrli ili im je oduzeta roditeljska skrb. U 17 europskih država takva mogućnost ne postoji, a zakonska

¹⁰ <https://www.zakon.hr/z/94/Ustav-Republike-Hrvatske>, dostupno 13.09.2019.

¹¹ <https://www.crol.hr/portal/vijesti/svijet2/5171-svijet-konzervativna-hrvatska-zabranila-istospolne-brakove.html>, dostupno 13.09.2019.

¹² *Narodne novine*, br. 92/2014

su uređenja najbližnja onome kakvo je do tada imala Hrvatska. U svim državama dijete mogu posvojiti bračni parovi, u većini to mogu i samci, ali ni u jednoj državi to pravo nemaju izvanbračni parovi. Pojedinci u izvanbračnoj vezi mogu posvojiti dijete kao samci, ali oba partnera ne mogu zajednički posvojiti dijete.

Ovaj članak ide korak dalje s LGBT pravima kao i sama država te kao i prethodni članak, na neki način priprema javnost za ono što će se zbiti u bližoj budućnosti, u ovom slučaju, mjesec dana kasnije. Već se u samome naslovu doznaje o kakvom se sadržaju radi kako bi čitalačka publika znala s čim ima posla. Javnost je obaviještena o kakvom se novome obiteljskom zakonu radi te koje su pozitivne, a koje negativne strane i propusti.

Posljednji tekst koji će biti analiziran napisan je prije nekoliko mjeseci u suradnji više autora; Miljuš, Klepo i Turčin pod naslovom *Dio klijenata im čestita, a dio kritizira: Odmah ćemo zatvoriti račune!* Poznato je kako se Erste banka svojim promidžbenim kanalima svrstava uz LGBTIQ ideologiju iako s njom ne posluju isključivo osobe koje podržavaju takav stil života (Erste grupa u Austriji jedan je od glavnih pokrovitelja EuroPride Vienna 2019.). Oni su ujedno i prva banka u Europi koja službeno sponzorira homoseksualnu zajednicu. Kada je slovačko Ministarstvo ukinulo financiranje Povorke ponosa, tada su iz Erste banke udvostručili financijsko sponzorstvo. Na svojim stranicama poručuju kako su u Erste banku dobrodošli svi: i pojedinci, i obitelji – bez diskriminacije. Svojim radom promoviraju društvene, političke i ekonomske vrijednosti.

Uoči 18. Povorke ponosa na svojoj službenoj Facebook stranici objavili su status u znak podrške LGBTIQ zajednici „18 godina, 18 godina borbe, 18 godina ponosa. Proslavimo punoljetnost na Povorci ponosa LGBTIQ osoba i obitelji Zagreb Pride u Zagrebu, 8. lipnja u 15 sati kod Mimare“ (Miljuš et al. 2019: 12). Time su poručili kako glasno podržavaju i zagovaraju veću vidljivost LGBTIQ osoba. Također su i tim statusom izazvali mnoštvo različitih reakcija i komentara, od negodovanja pa sve do bezrezervne podrške. Neki su se odmah izjasnili kako će zatvoriti račune u banci, ali se ipak vrlo malo klijenata odlučilo na takvu drastičnu mjeru.

Erste banka
am Donnerstag

18 godina ljubavi. 18 godina borbe. 18 godina ponosa. Proslavimo punoljetnost na Povorci ponosa LGBTIQ osoba i obitelji Zagreb Pride u Zagrebu, 8. lipnja u 16 sati kod Mlmare. #zgpride2019 #vjerujusebe erstebank.hr/zgpride2019

Dio klijenata im čestita, a dio kritizira: Odmah ćemo zatvoriti račune!

Iz Erste banke kažu da promoviraju pozitivne društvene i ekonomske vrijednosti, integraciju, inkluzivnost i zajedništvo svih pojedinaca u društvu

Slika 7.1.3. Naslov, fotografija i status koji je izazvao burne reakcije

Oni koji su zaprijetili da će zatvoriti račune, mogli su još prije dvije godine znati što Erste banka promovira zbog reklame koja se prikazivala na televiziji, ali i *online* kanalima, uključujući i društvene mreže. Naime, gledateljima je bio sporan kadar gdje se dvojica muškaraca drže za ruke,

a sukladno tome na platformi CitizenGO Hrvatska pojavila se peticija kojom traže da Erste banka povuče reklamu jer potkopava temelje hrvatskog društva. Kasnije je na toj istoj, spomenutoj stranici pokrenuta peticija protiv – njih samih. Temeljna ideja kampanje bila je vjera u sve ljude, neovisno o spolu, rodu, dobi, etničkoj ili vjerskoj pripadnosti te seksualnoj opredijeljenosti.

Na slici 7.1.3. vidljiv je status, emotikon zastave duginih boja koja je simbol LGBT zajednice i *hashtag*, simbol koji je postao vrlo popularan na društvenim mrežama. Te stvari se do sada u spomenutim člancima nisu vidjale. Ovo je odličan primjer kako se izgled i dizajn novina drastično mijenja zajedno s razdobljem koje dolazi. Kada bi se ta slika usporedila s onom prvom 7.1.1. gotovo da ne bismo rekli kako se radi o istim novinama. No, sve se mijenja i prilagođuje pa tako i „staremodne“ novine koje više ne nalikuju na pisanu tiskovinu, nego na elektronske medije poput internetskih portala.

Neovisno o svim negativnim stvarima s kojima se Erste banka susretala, ovim su člankom novinari htjeli prenijeti njihovu podršku, a samim time i izazvati buru reakcija što su i uspjeli. Može se primijetiti da je naslov zapravo preslika omjera pozitivnih i negativnih komentara koji su se pojavili na društvenim mrežama.

7.2. Zaključak na temelju istraženih članaka

Na temelju analiziranih članaka u *Jutarnjem listu* može se zaključiti kako su svi autori vrlo profesionalno pristupili svojim temama s podosta detalja i činjenica kako bi se što više približili čitateljima i javnosti. Pomno su pazili i odabirali naslove za koje su mislili da će privući publiku. Upravo novinski naslovi imaju veliki utjecaj na čitatelje, a o njihovoj zanimljivosti često ovisi hoće li čitatelj pročitati članak. Neki su upečatljivi i imaju vrlo važnu poruku koja se odašilje u javnost dok su drugi izvučeni iz konteksta. Autori su vrlo često kao naslove odabirali izjave sugovornika jer su se time što više htjeli približiti čitatelju i dati im jasnu poruku. U knjizi *Kroz mijene i dodire publicističkoga stila* autori Rišner i Glušac citiraju Gerarda Genettea koji naslov određuje „kao paratekst, tj. kao popratni tekst kojemu je svojstveno ilokutivno djelovanje (informacija, namjera i interpretacija), a s motrišta estetike koja pozornost stavlja na primatelja naslov je zadani znak što sadrži prazno mjesto i na taj je način u suodnosu s tekstom koji tek treba ostvariti“ (Rišner i Glušac 2011: 147).

Svaki autor teksta pridaje važnost onomu što misli da bi bilo najčitanije, a nekada se u tom cijelom članku može izgubiti i postati prepristan. Novinari u *Jutarnjem listu* koji se bave publicistikom njeguju različite stilove pisanja i po tome se razlikuju od ostalih. Teme su odabirane ovisno o tome što se događalo u određeno vrijeme u državi te su napisane na taj način kako bi se

što bolje obavijestila javnost. Ni u kojem segmentu nije došlo do vrijeđanja ili diskriminacije na bilo kojoj razini te se svakoj temi vrlo ozbiljno pristupilo.

Stil, dizajn, fotografije i same novine mijenjale su se i prilagođavale novim uvjetima. Kada se analiziraju stariji članci iz 2002. i 2003. godine, vidljiva je jednostavnost s vrlo malo fotografija, a tekst je zahvaćao cijelu stranicu novina bez ijedne slike. Noviji naslovi su bili sve više senzacionalistički s puno više slika, fotogalerija i kratica koje su se tada činile „modernima“, kao spomenuti *hashtag* i status s društvene mreže Facebook na članku iz 2019. godine.

8. Analiza publicističkih članaka o LGBT zajednici na portalu *The Guardian*

Drugi dio istraživačkog dijela diplomskoga rada bavi se komparativnom analizom publicističkih članaka na temu LGBT zajednice na portalu *Guardian* u razdoblju od 2002. do 2019. godine. Ispituju se razlike i ključne riječi u spomenutom razdoblju te koliko se promijenilo društvo i pisanje u odnosu na početak istraživane razdoblja. Također se žele doznati razlike, odnosno sličnosti u usporedbi s hrvatskim novinama, *Jutarnjim listom*.

The Guardian britanske su lijevo-liberalne dnevne novine koje izdaje *Guardian Media Group*. Osnovane su godine 1821. godine, a predstavljaju jedine britanske novine čiji je vlasnik fondacija (Scott Trust). Internetski portal *The Guardian* slovi za jedan od najposjećenijih portala u svijetu dok su novine u siječnju 2009. godine imale dnevnu tiražu od 358 844 primjeraka.

Pregledano je pedesetak tekstova kako bi se što relevantnije mogli iznijeti podaci koji se traže, a njih šest dodatno je analizirano. Odabrana su dva članka iz 2002. godine, treći je iz 2009. godine, četvrti iz 2014. godine, sljedeći iz 2016. dok su zadnja dva iz 2019. godine. Posebno poglavlje govori o Harveyu Milku, američkom političaru i velikom borcu za LGBT prava. Kronološkim odabirom želi se ispitati kako je išao tijekom pisanja kroz godine i što se sve promijenilo, odnosno što je ostalo jednako autorima tekstova.

8.1. Analiza tekstova od 2002. do 2019. godine

Prvi publicistički članak koji će biti analiziran objavljen je 26. ožujka 2002. godine pod naslovom *Živim laž svaki dan*, odnosno u originalu *I live a lie every day*.¹³ Autor teksta je Donald MacLeod, poznati engleski novinar i bivši urednik rubrike o obrazovanju na *Guardianu*.

Članak govori o studiji koju je objavila Udruga sveučilišnih profesora (Association of University Teachers – AUT) koja osporava pretpostavku da su sveučilišta u oazi tolerancije u kojoj sve ide osim političke nekorektnosti. Istraživanje sindikata pokazalo je da se osoblju lezbijki, homoseksualaca i biseksualaca često čini da na poslu osjećaju nelagodu, a mnogi smatraju da su diskriminirani kada je riječ o napredovanju. Jedna lezbijka koja radi kao profesorica na sveučilištu rekla je da ako želiš biti iskren u vezi svoje seksualne opredijeljenosti na poslu, moraš biti spreman

¹³ <https://www.theguardian.com/world/2002/mar/26/gayrights.highereducation>, dostupno 21.08.2019.

na posljedice i položaj na radnome mjestu. Dokazano je da većina ljudi krije svoju seksualnu orijentaciju zbog toga što ne žele neugodna iskustva na poslu te žele biti dio društva, iako žive u laži.

Ovaj članak namijenjen je određenoj čitalačkoj publici koja se nosi s jednakim ili sličnim problemima ovoga tipa te im daje određenu, ali pozitivnu poruku – da nisu sami. Autor teksta stavio je naslov u prvome licu kako bi se svaki čitatelj odmah mogao poistovjetiti s time. Dokazano je da mnogi pripadnici LGBT zajednice žive takvu laž svaki dan i to im stvara određeni pritisak na poslu, ali i u svakodnevnome životu.

Iako diskriminacija nije kao prijašnjih godina, netolerancija i mržnja i dalje su prisutni. S druge strane, iste godine Švedska uvodi novi zakon o posvojenju djece za istospolne parove, čime je životno partnerstvo gotovo izjednačeno s brakom. Pozitivne vijesti i napredak postižu i američke države New York¹⁴ i Aljaska¹⁵ koje zabranjuju diskriminaciju zbog seksualne orijentacije u javnom sektoru. Unatoč tome što postoje Zakoni protiv diskriminacije na radnom mjestu, nitko im ne može garantirati provođenje istog.

Nasilje i netrpeljivost ostaje na ulicama. Mržnju i netoleranciju zakoni ne mogu istrijebiti, ali mogu ublažiti. *Najgora vremena*¹⁶ naslov je drugog članka u kojemu se Colin Richardson 14. kolovoza 2002. godine osvrnuo na Zakon iz 1956. godine koji zabranjuje seksualne odnose između dva muškarca. Godinu dana kasnije, restrikcija se smanjuje. Dopuštaju se seksualni odnosi između dva muškarca, ali ne smije sudjelovati više od dvoje ljudi. Ta ograničenja odnose se samo na homoseksualce, ne heteroseksualce ili lezbijske grupne odnose. Homofobija prema muškarcima eskalirala je nakon osamdesetih i devedesetih godina. Pojavom AIDS-a, Britanija je bila u panici, a jedini krivci u očima homofoba bili su homoseksualci. Jeffrey Satinover u svojoj knjizi *Homoseksualnost i politika istine* također slično razmišlja iako je uvaženi psihijatar. „Iako je povezanost s homoseksualnošću opće prihvaćena kao valjana, a medicinska literatura još uvijek govori o homoseksualnosti kao glavnom rizičnom faktoru za AIDS, činjenica da su homoseksualni muški analni snošaj i promiskuitet stvorili američki rezervoar za HIV“ (Satinover 2008: 13).

¹⁴ http://www.oag.state.ny.us/civilrights/sonda_brochure.html, dostupno 21.08.2019.

¹⁵ <https://www.lambdalegal.org/states-regions/alaska>, dostupno 21.08.2019.

¹⁶ https://www.theguardian.com/world/2002/aug/14/gayrights.comment?fbclid=IwAR2PxOd7WYkju_uZ_Y22JoSOkvj873XF9OBPzJI2EFZ4KWZQjjsxCh--3eil, dostupno 21.08.2019.

The screenshot shows a Guardian news article. At the top, there are navigation tabs for News, Opinion, Sport, Culture, Lifestyle, and More. Below these are regional links: World, Europe, US, Americas, Asia, Australia, Middle East, Africa, Inequality, Cities, and Global development. The article is categorized under 'LGBT rights' and is by Colin Richardson, dated Wednesday, August 14, 2002, at 16:14 BST. The title is 'The worst of times'. The sub-headline reads: 'Violence against gay people is still rife, but the law and police attitudes are being transformed'. The main text begins with: 'If the past is another country then, for people like me, 1990 is Outer Mongolia. The violent homophobia inspired by the advent of Aids in the early 80s, inflamed by the tabloids and indulged by Thatcherism, had fostered in gay Britain a siege mentality. And if we may have seemed paranoid, we had good reason: they really were out to get us. In 1988 Section 28, the first anti-gay legislation in a hundred years, became law. The recriminalisation of male homosexuality was high on the Tory wishlist, and the police were doing their best to make wishes come true. In the dying years of the 1980s, arrests of gay men for "gross indecency" doubled. But while the "pretty police" struggled into their leather chaps, the better to entrap us, something else was happening: violence against gay people was spiralling out of control.'

Slika 8.1.1. Publicistički članak na Guardianu iz 2002. godine

Nasilje je počelo izmicati kontroli 1989. godine kada je u periodu od samo nekoliko mjeseci izbodeno šest muškaraca zbog njihove seksualne orijentacije. Među ubijenima bio je i glumac Michael Boothe koji je, vraćajući se iz izlaska s prijateljima, prolazio kroz ulicu koja je policiji bila poznata kao okupljališta gej muškaraca. Te večeri policije nije bilo, ali njega su napala šestorica homofoba. Nekoliko sati kasnije, umro je u bolnici od unutarnjeg krvarenja. Kao odgovor na porast nasilja, LGBT zajednica organizira prosvjed u srpnju 1990. godine. Rađa se aktivistička skupina OutRage koja zahtijeva zaštitu gej muškaraca, a ne progon. Nekoliko mjeseci kasnije, policija osniva svoju gej zajednicu – LAGPA (*Lesbian and Gay Police Association*). Krajem devedesetih, pokušava se ukinuti ograničenje za gej muškarce.

Richardson smatra kako je diskriminacija od strane policije uvelike poboljšana. Nažalost, jedino što se ne mijenja jest nasilje nad homoseksualcima. Ubojstva zbog homofobije i dalje su učestala, ali se sad, za razliku od prijašnjih godina, mogu osloniti na policijsku zaštitu.

Autor teksta htio je ukazati na ozbiljan problem u našem društvu, a to je nasilje nad gej muškarcima. Smatrani su „odvratnim“ i neprimjerenim za društvo zbog svoje seksualne orijentacije, uvedeni su zakoni protiv njih, trpjeli su nasilje i diskriminaciju. Mnogi su izgubili i živote samo zato jer su bili drugačiji. Ubojstvo Boothea pokrenulo je lavinu događaja. Da nije bilo spontanog prosvjeda koji je promijenio tok povijesti, možda bi se i 2002. godine gej muškarci progonili, trpjeli policijsku brutalnost i bili prepušteni sami sebi. Homofobija i netolerancija se

neće iskorijeniti, ali valja ukazivati na događaje na koje se Richardson osvrnuo. Ne smije se zaboraviti na počinjene zločine i izgubljene živote zbog kojih je danas bolje nego prije.

Sljedeći naslov glasi *Građansko partnerstvo razdvojeno je od stvarnosti*, a članak koji će biti analiziran napisao je Peter Tatchell 2005. godine. Ta je godina bila pozitivna za LGBT populaciju u Ujedinjenom Kraljevstvu. Osim što su transrodne osobe legalno mogle promijeniti spol, te iste godine istospolni parovi dobili su pravo ući u građansko partnerstvo, nešto slično kao brak. Iako je ova prekretnica bila povod za slavlje, ona ima i svoju lošu stranu. Prvi put u modernoj britanskoj pravnoj povijesti parlament umjesto da smanji diskriminaciju, on ju je povećao i proširio. Civilno partnerstvo samo je za istospolne parove. Heteroseksualci su izuzeti. Suprotno tome, brak ostaje rezerviran samo za heteroseksualne osobe, isključivši homoseksualce. Autor ima zanimljiv opis ovoga novog zakona u Ujedinjenom Kraljevstvu: „homofobija zabrane istospolnog braka sada se sastoji od heterofobije zabrane građanskog partnerstva suprotnog spola.“¹⁷ U nastavku teksta opisuje kako bi to bilo da se crncima zabrani da se vjenčaju te da se uspostavi poseban registar o partnerstvu za izbjeglice. Bilo bi osuđeno kao rasizam. U demokraciji bi svi trebali biti jednaki pred zakonom, a odvojeno nije jednako. LGBT zajednica uvijek je inzistirala na jednakosti. Tatchell se pita zašto bi sada trebali prihvaćati zakone o partnerstvu koji povećavaju diskriminaciju? Mnogi nisu zadovoljni, a neki se neće registrirati jer žele standardni brak i spremni su ga čekati, što će i dočekati 2014. godine. Autor u članku predlaže zanimljiv pakt. Vlada bi mogla stvoriti uistinu moderan sustav partnerskih prava za sve koji pokrivaju sve odnose uzajamne skrbi i obveze. Odnosi s podrškom, bezbrižni – bilo među ljubavnicima ili prijateljima – dobri su za uključene ljude i imaju širu društvenu korist. Mnoga prijateljstva gdje nema seksualne privlačnosti jednako su iskrena, odana i obogaćujuća kao i odnosi među zaljubljenim ljudima. I oni bi trebali imati pravno priznanje. Nastavlja kako ograničavanje partnerskih prava na ljude u seksualnim odnosima diskriminira bliske prijatelje koji se podržavaju, ali nisu u tradicionalnoj ljubavnoj vezi. Njegov pakt ponudio bi ljudima izbor, koji trenutno nemaju. Svuda postoji ogroman niz odnosa i životnih stilova. Postoje parovi koji žive zajedno te oni koji žive odvojeno. Neki dijele svoje financije, neki su financijski neovisni. Zaključuje kako bi zakon trebao odražavati i podržavati te raznolike izbore odnosa.

¹⁷ <https://www.theguardian.com/world/2005/dec/19/gayrights.planningyourwedding>, dostupno 22.08.2019.

U ovome tekstu vidljivo je kako LGBT zajednica ne odustaje te nikako nije zadovoljna novim zakonom zajedno s autorom, makar je dobila neka određena prava. Oni ovime poručuju kako žele biti jednaki pred zakonom kao i svi građani te šalju poruku kako se ne treba zadovoljiti samo „mrvicama“ koje se dobiju od države, nego treba ustrajati u svojim ciljevima do samoga kraja. Jednostavno žele samo ono što drugi imaju, a njima je uskraćeno, a to je ni manje ni više, nego obična ravnopravnost. Peter Tatchell poznat je po svojim kritično nastrojenim razmišljanjima i stavovima u člancima, ali samo zato što nije zadovoljan stanjem u državi te zna kako to nije u redu.

Commonwealth of Nations političko je udruženje 53 države članice, gotovo sve nekadašnje države britanskoga carstva. Glavni ciljevi udruženja su promicanje demokracije i slobode pojedinca, težnja za ravnopravnošću i protivljenje rasizmu te borba protiv siromaštva, neznanja i bolesti. Ironičnost tih ciljeva ističe Peter Tatchell u tekstu iz 2009. godine. Naslov publicističkog članka je *Zajedništvo homofoba*.¹⁸ U vrijeme kada se kraljica sastaje s drugim državama članicama, u većini zemalja rutinski se krše ključna načela i ciljevi zajednice. Vlada diskriminacija, nejednakost, siromaštvo i netolerancija, a LGBT zajednica je u strahu od progona, mučenja i ubojstva. Glavni tajnik Kamalesh Sharma nije čak ni osudio Ugandin zakon koji predlaže smrtnu kaznu za homoseksualnost. Gambijski predsjednik obećao je progone ljudi LGBT zajednice naredivši im da napuste zemlju jer će u suprotnom biti pogubljeni. Ni u jednom slučaju Commonwealth nije reagirao. Osamdeset država svijeta osuđuje i kažnjava homoseksualne osobe zatvorom ili pogubljenjem. Od 53 države članice Commonwealtha, njih više od četrdeset zakonom brani istospolne odnose, većina pod anti-gay zakonom još od 19. stoljeća za vrijeme britanske kolonijalizacije.

Takvi strogi i homofobni zakoni uništavaju živote LGBT zajednice. Stvara se netolerantna okolina sklona ucjeni, nasilju i zagorčavanju života LGBT ljudi koji žive u takvim sredinama. Takvo tretiranje društva odražava se negativno na mentalno stanje, dolazi do depresije i samoubojstva.

Tatchell također piše otvoreno pismo glavnom tajniku Commonwealtha. Ukazuje na problem homofobije i zakona koji ne da ne štite LGBT zajednicu, već ih kažnjava.

Tek 2011. godine za vrijeme posjeta Australiji, Kamalesh Sharma osudio je diskriminaciju prema LGBT ljudima tvrdeći da su progoni i osuđivanja u nekim državama u suprotnosti s

¹⁸ https://www.theguardian.com/commentisfree/2009/nov/26/commonwealth-homophobes?fbclid=IwAR2PxOd7WYkju_uZY22JoSOkvj873XF9OBPzJI2EFZ4KWZQijxsCh--3eil, dostupno 22.08.2019.

vrijednostima zajednice.¹⁹ To je prvi put da je netko iz Commonwealtha otvoreno govorio i osudio kažnjavanja na temelju seksualne orijentacije.

Cilj ovoga teksta bio je ukazati na apsurdnost zajednice koja promiče jednakost i toleranciju, a u vlastitim redovima ima više od pola članica koje iste te vrijednosti odbacuje i kažnjava. Trebalo je dvije godine i medijski pritisak da se uopće počne javno govoriti o tome.

Pitanje seksualne orijentacije i rodnog identiteta i dalje je jedan od najvećih izazova ljudskih prava u svijetu, pogotovo u afričkim državama gdje je kažnjivo zatvorom, čak i smrću. Mark Gevisser zabilježio je 2014. godine priču *Ljubav u progonstvu*²⁰ o transrodnoj ženi Tiwonge Chimalanga. Njezinu priču pratila je novinarka Carloline Somanje.

The long read
LGBT rights

Mark Gevisser

Thu 27 Nov 2014 06:00 GMT

Love in exile

▲ Tiwonge Chimalanga at her home in Tambo Village, outside Cape Town, South Africa. Photograph: Pieter Bauermeister

In 2010, Tiwonge Chimalanga, a transgender woman, was imprisoned in Malawi for getting engaged to a man. Pardoned and freed, she now lives in exile in South Africa. Mark Gevisser reports on an uneasy triumph for the global LGBT rights movement

Slika 8.1.2. Naslovna fotografija publicističkog članka na Guardianu iz 2014. godine

¹⁹ <https://www.pinknews.co.uk/2011/10/26/commonwealth-secretary-general-backs-gay-rights/>, dostupno 22.08.2019.

²⁰ <https://www.theguardian.com/news/2014/nov/27/-sp-transgender-relationship-jail-exile-tiwonge-chimalanga?fbclid=IwAR37ySTodJ1Bkb2-iJQXJ7om-Cu7y72CxAcKLSxrrl65MtSy7xZwgRsXE0Q>, dostupno 23.08.2019.

Rođena kao dječak u Malavi, Chimalanga se oduvijek osjećala kao djevojčica, žena. Homoseksualnost je i dalje nezakonita u 38 afričkih zemalja, uključujući Malavi. Chimalanga je dospjela u novine kada je odlučila održati obred vjenčanja. Par je uhićen i optužen zbog neprirodnog čina, a dobili su četrnaest godina napornog rada kao kaznu. Chimalanga je tada prvi put saznala za pojam „gay“ kojim su je opisivali, a sve što je ona znala jest da se osjeća kao žena koja voli muškarce, njoj je to bilo jednostavno i bez etiketiranja. Nakon pet mjeseci zatvora, završila je u egzilu u Južnoj Africi, gdje živi od 2010. godine nakon što ih je pomilovao predsjednik Malavije zbog pritiska zapadnog svijeta. U borbi s državnim zakonima, pomagali su im Gift Trapence i Dunker Kampa, muškarci koji zajedno vode LGBT organizaciju u Malaviji. Svoje djelovanje započeli su 2000. godine kako bi omogućili adekvatnu edukaciju o AIDS-u. LGBT zajednica postoji u cijelom svijetu, tako i u afričkim državama, no za vrijeme epidemije AIDS-a, države su bile u tranziciji ka religiji koja strogo osuđuje istospolne odnose.

Njezina obitelj prihvaćala ju je kao ženu od malih nogu. Nakon smrti biološke majke, živjela je sa stricem. Radila je sve ženske poslove, što je stricu bez žene odgovaralo.

U nekim afričkim kulturama, rodna neodređenost doživljava se kao ukletost ili opsjednutost demonima. Želeći se riješiti toga, odlazi iscjelitelju koji bi joj trebao pomoći jer je imala zdravstvenih problema. Dvije godine kasnije, vratila se potpuno drugačija, živjela je i oblačila se kao tradicionalna žena. Zbog neizliječenog posttraumatskog stresa, počela je i piti. Chimalanga je postala popularna, imala je prijatelje, ali i neprijatelje. Ljude koji smatraju da je osramotila svoju tradiciju i državu. Nerijetko je zbog toga bila fizički napadnuta. Pokret za prava LGBT-a spasio ju je od godina brutalnog zatvora gdje bi najvjerojatnije dočekala smrt. Njezina priča možda nije promijenila stav svih stanovnika države Malavi, ali je ukinuta zatvorska kazna.

Sljedeću priču također donosi Mark Gevisser iz 2016. godine o adolescentima iz Ugande, države nesklone LGBT zajednici.²¹ Muški istospolni odnosi zabranjeni su još 1894. godine, a ženski 2000. godine. Godine 2010. predložen je Anti-Homoseksualni zakon u kojemu stoji da se

²¹ <https://www.theguardian.com/world/2016/may/18/loves-runaways-gay-ugandans-forced-into-exile?fbclid=IwAR3jlp9uWRpaIThl43ci9fcGoN9WLLWJCI9o0E6xso5DNDlgbS8e0pY0oC0>, dostupno 23.08.2019.

umjesto zatvorske kazne, može izreći i smrtna. Tri godine kasnije, zakon prolazi, ali se ipak ukida smrtna kazna i uvodi doživotni zatvor.²²

Osim napada same zajednice, LGBT ljudi trpe maltretiranja od strane vlasti i vjerskih skupina. Gevisser je dokumentirao priču o tinejdžeru Michaelu Bashaijom koji iz Ugande bježi u Nairobi kako bi dobio azil od kenijske vlasti na temelju svoje seksualne orijentacije. Od UNHCR-a (<https://www.unhcr.org/>) koji se bavi izbjeglicama, trebao je dobiti papire za azil kako bi se mogao školovati i raditi. Kasnije se i preseliti u Američke države u kojima seksualna orijentacija nije kažnjiva.

Bashaija je imao mnogo teških perioda zbog svoga ženstvenog ponašanja i izgleda. Roditelji su ga izbacili iz kuće, a samim time i iz škole koju više nije mogao plaćati. Neko vrijeme je živio i na ulici, kada bi pronašao sklonište, ubrzo bi bio izbačen jer se saznalo za njegovu seksualnu orijentaciju. Ljudi su smatrali da mu je netko platio da je gej i da može „zaraziti“ druge. Preko društvenih mreža upoznao je čovjeka koji ga je mučio i tukao, to traumatično iskustvo ostavilo je trag na fragilnom tinejdžeru. Nakon tog odlazi iz Kampale u Nairobi gdje je zatražio azil zajedno s još 70 Ugandana. Smješten je u Ark Communes, kuća koju je vodila LGBTI grupa izbjeglica. Živjeli su skrivajući svoju seksualnu orijentaciju od susjedstva.

Kao odgovor na val terorističkih napada 2014. predsjednik Kenije, Uhuru Kenyatta, pokrenuo je program Usalama Watch. Cilj programa bilo je upoznati svoje susjede i prijaviti sumnjive radnje, što je pokrenulo ksenofobiju. Ark Communes je otkriven, a Bashaija je bio prisiljen mijenjati skloništa. Pomagao mu je i Gevisser koji je pisao priču o LGBT zajednici u Ugandi, a kasnije Amerikanac koji se zalagao za LGBT prava u afričkim državama. Bashaija konačno dobiva status izbjeglice 2016. godine.

U afričkim državama postoji problem azilanata. Mnogi traže izlaz iz siromaštva tako što lažu o svojem statusu. Zbog toga LGBT zajednica ima probleme jer dolaze i lažni tražitelji azila. Kako bi bili prepoznati kao tražitelji azila na temelju seksualne orijentacije zbog straha od kazne, moraju dokazati svoj status, a jedini dokaz koji imaju je njihov iskaz. Moraju pričati o najintimnijim aspektima života pred neznancima koji tada odlučuju hoće li im vjerovati. Izuzetno je teško ako osoba nikad nije govorila o svojoj seksualnosti ili ni ne zna, kao Chimalanga koja nije znala da

²² <https://www.aljazeera.com/news/africa/2013/12/uganda-mps-approve-life-sentences-gays-20131220105254779153.html>, dostupno 23.08.2019.

je gej. Nerijetko su i zlostavljani, maltretirani i odbijeni od obitelji.²³ Bashaija i Chimbalinga živjele su zarobljene u vlastitom muškom tijelu pod okovima države koja ih odbija i osuđuje. Nisu znale da su transrodne osobe, ali su se osjećale kao žene.

Kasno dvadeseto stoljeće donijelo je napredak u Australiji. Istospolni odnosi oduvijek su bili legalni za žene, a 1997. godine postaje i za muškarce. Promjena spola, istospolni brakovi i pravo na posvojenje čine je gej-prijateljskom državom, a u isto vrijeme izbacuju djecu iz škole zbog seksualne orijentacije. David Marr osvrnuo se 2018. godine na zakon kojim religiozni vođe imaju pravo izbaciti djecu iz škole samo zato jer su gej.²⁴

Javne škole po zakonu ne smiju diskriminirati djecu i učitelje, ali vjerske privatne škole se ne drže toga pravila. Parlament Novog Južnog Walesa godinama podržava diskriminaciju od strane privatnih škola i omogućuju im novac.

Na upit *Guardiana* o izbacivanju iz škola, svi ravnatelji negirali su optužbe; školama nije važno koje seksualne orijentacije je dijete koje pohađa školu. Problem je u Crkvi koja inzistira na toj, takozvanoj slobodi, pod čijom krinkom diskriminiraju djecu i zaposlenike. Pod izlikom da takva djeca ne žive po Božjem planu, što je ironično jer i dalje tvrde kako su svi djeca Božja i stvoreni na sliku Njegovu. Australija je sekularna država i ako kao takva financira i privatne škole, onda bi i u njima trebao vladati sekularni zakon. Političari se boje vjerskog pritiska i ograđuju se od rješavanja tog problema.

Posljednji analizirani publicistički članak na *Guardianu* napisao je Ed Pilkington 19. lipnja 2019. godine pod nazivom *Pobuna koja je zauvijek promijenila američki pokret za prava homoseksualaca*.²⁵ U početku teksta opisuje se kako je započeo najvažniji pokret za LGBT zajednicu 1969. godine. Tada je Greenwich Village, njujorško susjedstvo s bogatom poviješću toleriranja seksualne raznolikosti, postalo američka LGBT destinacija te dom vjerojatno najveće populacije homoseksualaca i lezbijki na svijetu. Strah od napada imao je dubok utjecaj na društveni i emocionalni život ljudi. Svoje su identitete skrivali ispod dubokih slojeva umjetnosti, negirajući

²³ <https://www.theguardian.com/commentisfree/2019/jul/09/lgbt-asylum-seekers-detention>, dostupno 23.08.2019.

²⁴ <https://www.theguardian.com/world/2018/oct/11/the-right-to-expel-children-from-school-isnt-about-freedom-its-about-cruelty?fbclid=IwAR0SqJ37Nyk8vcPjLu5u7jEYp-e2w96f-72cucs3unefMqVAOTK76gSc7l>, dostupno 24.08.2019.

²⁵ <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2019/jun/19/stonewall-50th-anniversary-night-that-unleashed-gay-liberation>, dostupno 25.08.2019.

svoju seksualnost prema vanjskome svijetu, a ponekad čak i prema sebi. Svi su tada morali voditi dvostruke živote. Ovaj drugi, homoseksualni život vodili su većinom unutar svoja četiri zida te u barovima u kojima se okupljalo takvo društvo. To jedino mjesto gdje su se mogli opušitati, često su posjećivale njujorške vlasti, koji su oduzimali dozvole gej barovima koristeći klauzulu u zakonima o alkoholnim pićima koja zabranjuje „neuredne“ ustanove. Jedino je bar po imenu Stonewall bio stalno pun i najveći od svih, a imao je jednu veliku prednost nasuprot drugima, a to je da se tamo moglo plesati, što je homoseksualcima bilo vrlo važno te su se tamo osjećali sigurnima. Najveći problem predstavljale su policijske racije i svakodnevna uhićenja zbog toga što je netko bio drugačiji. No, jednoga dana i njima je prekipjelo te se dogodila ta povijesna pobuna u Stonewallu. I oni koji su bili mirnije naravi, tada nisu nimalo bili. U svima se probudio strašan bijes koji se dugo skrivao u njima zbog velike nepravde. To je za sve njih bilo oslobođenje, revolucija, proslava i radost koju su prvi puta okusili na ulicama te najvažnija noć u njihovim životima. Marš o kojem su svi sanjali dogodio se 27. srpnja 1969. godine, točno mjesec dana nakon događaja u Stonewallu. Bio je to prvi otvoreno gay javni prikaz na istočnoj obali. Predviđao je povorku ponosa u New Yorku koja se održala na prvu obljetnicu Stonewalla i, koja se svake godine slavi do danas. Sugovornici govore kako se drastično promijenila situacija od tada, što je i logično, ali i danas su na oprezu kada šecu ulicama svoga mjesta, jer, priznaju da znaju tko je aktualni predsjednik te da desnica raste.

Autor teksta detaljno je analizirao činjenice te je ukazao na velike, nezamislive probleme s kojima se tada susretala LGBT zajednica. Opisujući kronološkim redoslijedom daje se čvrsta i pozitivna slika u javnost, a to je da se društvo s godinama mijenja na bolje te da ima mjesta za još veći napredak. U članku se poziva čitateljsku publiku na veliku, 50. obljetnicu Stonewalla i samim time je odabrano baš to vrijeme objavljivanja teksta.

Slika 8.1.3. Naslovna fotografija publicističkog članka na Guardianu iz 2019. godine

8.2. Slučaj Harveya Milka

Bio je američki političar i prvi otvoreno gej izabrani dužnosnik u povijesti Kalifornije. Iako je u to vrijeme bio najpoznatiji LGBT političar u Sjedinjenim Američkim Državama, politika i aktivizam nisu bili njegovi rani interesi. Nije bio otvoren za svoju seksualnost niti građanski aktivan sve do svoje četrdesete godine, nakon svojih iskustava u kontrakulturnom pokretu šezdesetih.

Milk se 1972. godine preselio iz New Yorka u San Francisco usred migracije homoseksualaca. Iskorio je rastuću političku i ekonomsku moć susjedstva da promovira svoje interese i bezuspješno se kandidirao tri puta za političku dužnost. Milkove teatralne kampanje donijele su mu sve veću popularnost, a 1977. godine osvojio je mjesto gradskog nadzornika. Njegov izbor bio je omogućen ključnom komponentom pomaka u politici San Francisca.

Služio je gotovo jedanaest mjeseci tijekom kojih je sponzorirao prijedlog zakona o zabrani diskriminacije u javnom prostoru i zapošljavanju na temelju seksualne orijentacije. Nadzornici su nacrt zakona izglasali s glasanjem 11-1, a gradonačelnik Moscone ga je potpisao. Nekoliko dana kasnije, 27. studenog 1978. godine, Harveya Milka i gradonačelnika Georgea Moscone ubio je Dan White, jedan od gradskih nadzornika. White je odmah nakon toga podnio ostavku kako bi preuzeo privatno poduzeće, ali taj je pokušaj na kraju propao te je pokušao vratiti svoj stari posao.

Osuđen je na samo sedam godina zatvora zbog ubojstva, koje je kasnije smanjeno na pet godina. Pušten je 1983. godine, a samo dvije godine kasnije počinio je samoubojstvo udisanjem ugljičnog monoksida.

Unatoč svojoj kratkoj karijeri u politici, Milk je postao ikona u San Franciscu i heroj u homoseksualnoj zajednici. Dobio je mnoga priznanja za sve što je postigao. Godine 2002. proglašen je „najpoznatijim i najznačajnijim otvorenim LGBT dužnosnikom ikada izabranim u Sjedinjenim Državama.“ Barack Obama nagradio ga je predsjedničkom medaljom za slobodu 2009. godine. Grad San Francisco odao je počast Milku imenovanjem nekoliko lokacija po njemu. Gej demokratski klub San Francisco promijenio je ime u Gej demokratski memorijalni klub Harvey Milk 1978. godine, koji se trenutno zove Harvey Milk Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender Demokratski klub i hvale se da su najveća demokratska organizacija u San Franciscu. U travnju 2018. godine, nadzorni odbor San Francisca i gradonačelnik Mark Farrell odobrio je i potpisao zakonodavstvo kojim se preimenuo Terminal 1 u međunarodnoj zračnoj luci San Francisco po Milku. Harvey Milk Terminal 1 prvi je svjetski aerodromski terminal nazvan po vođi LGBT zajednice. U srpnju 2016. godine američki tajnik mornarice Ray Mabus namjeravao je imenovati drugi brod pomorca klase John Lewis iz Zapovjedništva Sealift, USNS Harvey Milk. Svi brodovi klase trebaju biti imenovani po vođama građanskih prava. Kao odgovor na mnoge pokušaje, u lipnju 2018. godine gradsko vijeće Portlanda u Oregonu izglasalo je naziv za trinaesti blok jugozapadnog dijela ulice Stark u Harvey Milk Street.

Prema njegovu životu napisana je i knjiga. Godine 1982. slobodni reporter Randy Shilts dovršio je svoju prvu knjigu; biografiju Harveya Milka, naslovljenu *Gradonačelnik ulice Castro*. Dokumentarni film *Vrijeme Harveya Milka* temeljen na spomenutom materijalu knjige osvojio je 1984. godine Oskara za najbolji dokumentarni igrani film. Još je jedan film snimljen u čast tom velikom čovjeku inspiriran njegovim životom. Jednostavnim nazivom *Milk*, film iz 2008. godine osvojio je dva Oskara sa Seanom Pennom u glavnoj ulozi. Njegov život bio je tema mnogobrojnih predstava, opera, slikovnica za djecu, izložbi, po njemu su nazvane ulice, trgovi, dobio je svoju poštansku marku i spomen-ploču. Na 50. obljetnici Stonewalla dobio je svoje mjesto na Zidu časti na Nacionalnom spomeniku Stonewall, inače prvom američkom spomeniku posvećenom LGBT pravima i povijesti, kao jedan od pedesetak najutjecajnijih LGBT osoba ikada.

Cleve Jones u svome članku *On je bio naš vođa i više ga nema – ostavština Harveya Milka nakon 40 godina* govori o njemu s jedne sasvim druge perspektive. Naime, autor je radio za njega kao pripravnik u gradskoj vijećnici. Više od 500 LGBT političara obnaša javne funkcije u Americi. Oni su članovi gradskog vijeća, gradonačelnici, zakonodavci države pa čak i guverneri. Stotine njih izabrano je u zemljama širom svijeta. No prije 40 godina, vrlo mali broj homoseksualaca i lezbijki izabrano je na dužnost, a jedan od njih bio je Harvey Milk.

Autor ga opisuje kao karizmatičnu i duhovitu osobu punu topline. „Bio je jedan od prvih ljudi koji su mi rekli da imam vrijednost kao ljudsko biće i da se ne moram mijenjati.“²⁶ Tekst govori o tome kobnom danu, 27. studenog 1978. godine. U detalje opisuje što se sve događalo oko njega. Nakon što ga je Harley poslao kući po neki dosje, čuo je da je gradonačelnik upucan pa se odmah vraćao natrag u gradsku vijećnicu. Kada je došao, vidio je bespomoćno tijelo svojeg mentora i prijatelja. Bio je šokiran i nije mogao pojmiti što se to dogodilo. Opisuje da su svi morali biti u uredu kako bi policajci napravili svoj posao. Tamo su pronašli njegovu vrpcu koju je snimio za slučaj da se dogodi ono najgore. Očekivao je da će se to nekada dogoditi i bio je svjestan svega što je radio. Nakon nekog vremena ljudi su se počeli okupljati i bilo je pjesama i govora. „Moji prijatelji i ja polako smo se šetali natrag do ulice Castro. Policijske patrole postrojile su ulicu i slijedili marševe koji su se vraćali, ali držali su se podalje. Da su bili bliže, možda bismo čuli ono što su oni čuli; preko policijskog radija policajci su pjevali. „Oh Danny Boy, the pipes, the pipes are calling. From glen to glen and down the mountain side... Oh Danny Boy, Oh Danny Boy, I love you so!” Bio sam u krivu. Nije bilo gotovo. Tek je počelo.“²⁷

Novinar je ovim člankom htio odati počast velikome čovjeku i svome prijatelju kako bi se svi prisjetili njegovog utjecaja na LGBT zajednicu i sve što je uradio tijekom svog života. On je ispričao jednu drugu, detaljniju stranu priče koju rijetki znaju. Htio je to podijeliti s ostatkom svijeta kako bi se i sam prisjetio svega, a i kako bi čitalačkoj publici približio bar jedan mali dio Harleya Milka.

8.3. Zaključak na temelju istraženih članaka

Na temelju analiziranih članaka da se zaključiti kako su svi autori na vrlo ozbiljan način pristupili svojoj temi, a to se posebno primjećuje iz samih naslova tekstova. Kod svakog novinara i novinarku primjećuje se različit stil pisanja i to ih čini jedinstvenim. Svatko od njih na svoj način pristupa temi te daju određenu sliku javnosti, odnosno čitateljskoj publici. U knjizi *Kroz mijene i dodire publicističkoga stila* autori ukazuju upravo na to da je „različitost stilova odraz raznolikosti

²⁶ <https://www.theguardian.com/world/2018/nov/27/harvey-milk-40-years-on-legacy-san-francisco-lgbtq>, 26.09.2019.

²⁷ <https://www.theguardian.com/world/2018/nov/27/harvey-milk-40-years-on-legacy-san-francisco-lgbtq>, dostupno 26.09.2019.

izvanjezične stvarnosti te, sukladno tomu, jezičnoga izbora govornika. Pri odabiru je jezičnih sredstava kojima govornik ostvaruje poruku značajna njezina namjena te situacija u kojoj se govornik nalazi, što određuje i pripadnost poruke određenomu stilu“ (Rišner i Glušac 2011: 9).

Neki su publicistički članci objavljeni s namjerom da se čitatelj može poistovjetiti s onime što piše u njima te autori „igraju“ na senzibilitet javnosti dok se drugi više drže činjenica i imaju hladan pristup pisanju. Sve je to napisano na profesionalan način, a na čitatelju je što će se njemu više svidjeti i što će odabrati te kako će koju temu interpretirati.

Kada se kronološki pregledaju svi publicistički članci na *Guardianu*, primjećuje se velika razlika u samome izgledu internetskog portala, dizajnu, fotografijama, odnosno nedostatku istih te jednostavnosti. Kao i kod *Jutarnjeg lista*, ovdje na stranom portalu uočljiva je velika razlika u izgledu s obzirom na razdoblje u kojemu su tekstovi objavljeni. Na slici 8.1.1. vidljiv je dio članka iz 2002. godine, autor teksta, datum kada je objavljen te područje u koje pripada, ali nema naslovne fotografije, kao na kasnijim tekstovima. Spomenuti članak izgledom je više nalik na onaj tekst iz 2002. godine objavljen u *Jutarnjem listu* na malo „moderniji“ način. Tim svim sitnicama, novinari, lektori, dizajneri web stranica, marketinške tvrtke i ostali koji su zaduženi da jedan portal kvalitetno funkcionira privlače čitatelje. Samo o njima ovisi hoće li i koliko će portal biti čitan i pregledan te hoće li se i dalje medijska publika zadržati na njemu.

9. Zaključak

Kada masovni mediji donose priče o homoseksualnoj populaciji, ono što se može pročitati u brojim preporukama koje su različite LGBT organizacije objavile na svojim stranicama, trebali bi prvo imati na umu da su priče koje se tiču LGBT osoba u masovnim medijima često predstavljene na senzacionalistički način i doprinose negativnim stereotipima o LGBT osobama i samoj zajednici. Novinari mogu pomoći da se to ispravi upotrebom jezika koji pokazuje poštovanje prema LGBT osobama i koji štiti njihovu privatnost i dostojanstvo. Ovom jednostavnom uputom obuhvaćen je veliki dio problema, kada bi se masovni mediji zaista toga držali, spornih pitanja oko medijskog izvještavanja o LGBT zajednici gotovo da ne bi ni bilo.

Problem koji novinare često dovodi do greške jest njihovo neznanje. Više se puta u novinskim člancima može vidjeti kako novinari iz neznanja i nenamjerno koriste pogrešnu terminologiju; koju pripadnici spomenute zajednice smatraju uvredljivom. Brojne su knjige i upute tiskane upravo zato kako bi pomogle novinarima u ovome problemu. Jedan od takvih priručnika za novinarke i novinare o profesionalnome i etičkome izvještavanju jest onaj pod naslovom *Izvan četiri zida* u kojemu se na određenim primjerima prikazuje što je politički korektan jezik, a što nije.

Novinari često odvlače pozornost od onoga što je bitno pa se publika nerijetko izgubi u svim tim informacijama. „Glavnu ciljnu skupinu ne predstavlja obrazovani dio stanovništva već suprotno, „neobrazovana masa“, a to je većina. Ona se mora neutralizirati pomoću „emocionalno potentnih simplifikacija“. Idealna društvena jedinka je onaj pojedinac koji je zaokupljen nečim besadržajnim kao što je gledanje televizije kroz trening za poslušnost i potrošnju“ (Chomsky 2002: 6).

Sliku koju mediji prenose u javnost trebala bi biti kristalno jasna kako bi čitatelji bili ispravno informirani, ali to u većini slučajeva nije tako. U publicističkim člancima koji su analizirani medijska slika u svakome od njih točno odašilje u javnost ono što bi trebala. Svaki tekst govori sam za sebe, ali su neki na određeni način povezani. Na primjer, u *Subotnjem izdanju Magazina Jutarnjeg lista* svi su tekstovi kronološki poredani i objavljeni su baš u pravome trenutku kako bi informirali javnost. U domaćem listu naslovi su malo senzacionalistički nastrojani kako bi privukli čitatelje, ali ne prelaze granicu prema kojoj bi itko bio diskriminiran. Kroz godine se promijenio i stil pisanja, kao i sami novinari, prilagođavajući se trenutnome vremenu u kojemu se nalaze, ali profesionalnost je i dalje ostala na visokoj razini.

„U suvremenim naslovima također prevladava referencijalna uloga, ali se veliko značenje pridaje i konativnoj ulozi. Stoga je učestala uporaba stilskih figura kojima je cilj privlačenje pozornosti čitatelja, a njihovom se uporabom istodobno ostvaruju i ostale jezične uloge: poetska,

metajezik i emotivna. Emotivna se uloga osobito potvrđuje u naslovima kolumna u kojima najčešće izriče osobni, i to ironijski, stav autora. Među suvremenim se naslovima razlika temelji na žanrovskoj i tematskoj pripadnosti novinskih vijesti“ (Rišner i Glušac 2011: 170).

Iz analize članaka na *Guardianu* vidljivo je kako tamošnji novinari pišu s nekom dozom emocije, a vidljivo je i na samim naslovima. To se čini s namjerom da se privuče medijska publika da se kod čitatelja potakne empatija te da se pokušaju poistovjetiti s određenim sadržajem u tekstu. I u stranom i u domaćem mediju postoji dosta sličnosti u predstavljanju neke teme. Naime, i jedan i drugi medij često su odabirali teme koje se tiču samo jedne ili dvije osobe. Često su obrađivali tople ljudske priče koje imaju sretan završetak te nose duboke poruke javnosti. Zajedničko im je i to što su dosta pisali o problemu diskriminacije i kršenju temeljnih ljudskih prava. Zapravo, takve su teme bile najzastupljenije, što je razočaravajuće s obzirom na to u kojem razdoblju živimo. Jedine veće razlike vide se, naravno u stilu pisanja, odabiranja naslova te duljini teksta. Na *Guardianu* se, također može pronaći puno više publicističkih članaka, nego u *Jutarnjem listu*, ali to je samo zato što je strani portal puno poznatiji i na svjetskoj je razini. Dalo bi se istaknuti da su na *Guardianu* u prosjeku tekstovi duplo duži i opremljeniji, nego što je to u *Subotnjem izdanju Jutarnjeg lista*.

Treba istaknuti jednu veliku razliku u dva slična članka koja su bila predmetom analize. Jedan je iz *Jutarnjeg lista* iz 2013. godine, a radi se o Zakonu o životnom partnerstvu koji je izglasan spomenute godine dok je drugi iz *Guardiana* iz 2005. godine o Građanskom partnerstvu koje je donijeto te godine. Nešto što je u Ujedinjenome Kraljevstvu izglasano 2005. godine, u Hrvatsku je došlo tek osam godina kasnije. Važna je reakcija LGBT zajednice tamo i u Hrvatskoj. Dakle, Britanci nisu krili opće nezadovoljstvo s nečime što su dobili, a prije nisu imali, a hrvatska LGBT zajednica je bila poprilično zadovoljna spomenutim Zakonom. Tu se vidi ogromna razlika tih dviju nacija i koliko su zapravo ispred jedne male Hrvatske. Domaća homoseksualna zajednica ne može imati to što bi trebala jer je jedna osoba uspjela zabraniti nešto na što bi svi trebali pravo imati, a to je ljubav, odnosno brak. Britanska LGBT zajednica bila je nezadovoljna s nečime što je hrvatskoj LGBT zajednici jedino preostalo i nemaju drugog izbora. No, oni su dočekali to na što imaju pravo, a o čemu domaća homoseksualna populacija može samo sanjati, a to je ni manje, ni više, nego obična jednostavna ravnopravnost.

Može se zaključiti kako su njihovi novinari zapravo ažurniji i kvalitetniji što se tiče glavne teme ovoga diplomskog rada te su vrlo često upozoravali na neravnopravnost. Hrvatski novinari također su dobro odradili svoj posao koliko su mogli jer se mora uzeti u obzir geografsko područje gdje se nalazimo i tko su veliki vlasnici određenih divova – medijskih kuća te što očekuju od novinara.

Premali broj članaka se objavljuje u hrvatskim medijima o spomenutoj temi i samim time se premalo pozitivnih porukama odašilje u javnost. Publicistički članci koji su bili predmetom analize pozitivni su i sadržajno dobro strukturirani, ali problem je što ih se može nabrojati na prste jedne ruke. Glavna, glasna, jasna i jednostavna pitanja koja treba postaviti jesu sljedeća: jesu li krivi novinari, ili su to vlasnici medijskih kuća u kojima rade, ili možda jednostavno hrvatska čitalačka publika još nije spremna za toliku dozu homoseksualnosti na svojim stolovima kada ispijaju jutarnju kavu?

10. Literatura

Knjige:

- [1] Benjak, M., Požgaj Hadži, V. 2005. *Bez predrasuda i stereotipa*. Izdavački centar u Rijeci. Rijeka.
- [2] Chomsky, N. 2002. *Mediji, propaganda i sistem*. Čvorak, Zagreb.
- [3] Čaušević, J., Gavrić, S. 2012. *Pojmovnik LGBT kulture*. Sarajevski otvoreni centar, Fondacija Heinrich Böll. Sarajevo.
- [4] Day, L.A. 2004. *Etika u medijima: Primjeri i kontroverze*. Medija centar, Beograd Plus. Beograd.
- [5] De Beauvoir S. 2016. *Drugi spol*. Ljevak d.o.o. Zagreb.
- [6] Kolbas, I. 2013. *Vic o plavuši: stereotipi u kojima živimo*. Etnografski muzej. Zagreb.
- [7] Malović, S. 2005. *Osnove novinarstva*. Golden marketing-Tehnička knjiga. Zagreb.
- [8] Rišner V., Glušac M. 2011. *Kroz mijene i dodire publicističkoga stila*. Filozofski fakultet Sveučilišta J.J. Strossmayera u Osijeku. Osijek.
- [9] Satinover J.B. 2008. *Homoseksualnost i politika istine*. Hlad i sinovi d.o.o. Zagreb.
- [10] Supek, R. 1992. *Društvene predrasude i nacionalizam*. Globus nakladni zavod. Zagreb.
- [11] Vukić, T. 2017. *Od novinara do novinarstva*. Golden marketing-Tehnička knjiga. Zagreb.

Časopisi:

- [1] Zakon o suzbijanju diskriminacije, *Narodne novine*, broj 85/2008. i 112/2012.
- [2] Zakon o životnom partnerstvu, *Narodne novine*, broj 92/2014.

Zbornici:

- [1] Feher, I. 2006. „Ni neutralnost ni poricanje sebe, nego otvorenost.“ U: *Kulturni stereotipi: Koncepti identiteta u srednjoeuropskim književnostima*. Ur. Oraić Tolić, D; Kulcsar Szabo, E. Filozofski fakultet u Zagrebu. Zagreb.
- [2] Kulcsar Szabo, E. 2006. „Tragovi neraspoloživog?“ U: *Kulturni stereotipi: Koncepti identiteta u srednjoeuropskim književnostima*. Ur. Oraić Tolić, D; Kulcsar Szabo, E. Filozofski fakultet u Zagrebu. Zagreb.
- [3] Oraić Tolić, D. 2006. „Hrvatski kulturni stereotipi“. U: *Kulturni stereotipi: Koncepti identiteta u srednjoeuropskim književnostima*. Ur. Oraić Tolić, D; Kulcsar Sabo, E. Filozofski fakultet u Zagrebu. Zagreb.

Internetski izvori:

- [1] Adams, H.E., Wright, L. W., Lohr, B. A., *Is homophobia associated with homosexual arousal?*
https://www.researchgate.net/publication/14430824_Is_Homophobia_Associated_with_Homosexual_Arousal, dostupno 10.09.2019.
- [2] <https://www.gong.hr/hr/aktivni-gradani/gradansko-obrazovanje/svaki-cetvrti-maturant-pokazao-stavove-nepozeljne-/>, dostupno 12.09.2019.
- [3] http://www.lori.hr/za_skinuti/Mediji_i_LGBT.pdf, dostupno 12. 09. 2019.
- [4] <https://www.crol.hr/portal/vijesti/svijet2/5171-svijet-konzervativna-hrvatska-zabranila-istospolne-brakove.html>, dostupno 13.09.2019.
- [5] <https://www.theguardian.com/world/2002/mar/26/gayrights.highereducation>, dostupno 21.08.2019.
- [6] http://www.oag.state.ny.us/civilrights/sonda_brochure.html, dostupno 21.08.2019.
- [7] <https://www.lambdalegal.org/states-regions/alaska>, dostupno 21.08.2019.
- [8] https://www.theguardian.com/world/2002/aug/14/gayrights.comment?fbclid=IwAR2PxOd7Wykju_uZY22JoSOkvj873XF9OBPzJl2EFZ4KWZQjjsxCh--3eiI, dostupno 21.08.2019.
- [9] <https://www.theguardian.com/world/2005/dec/19/gayrights.planningyourwedding>, dostupno 22.08.2019.
- [10] https://www.theguardian.com/commentisfree/2009/nov/26/commonwealth-homophobes?fbclid=IwAR2PxOd7Wykju_uZY22JoSOkvj873XF9OBPzJl2EFZ4KWZQjjsxCh--3eiI, dostupno 22.08.2019.
- [11] <https://www.pinknews.co.uk/2011/10/26/commonwealth-secretary-general-backs-gay-rights/>, dostupno 22.08.2019.
- [12] <https://www.theguardian.com/news/2014/nov/27/-sp-transgender-relationship-jail-exile-tiwonge-chimbalanga?fbclid=IwAR37ySTodJlBkb2-iJQXJ7om-Cu7y72CxAcKLsxrrl65MtSy7xZwgRsXE0Q>, dostupno 23.08.2019.
- [13] <https://www.theguardian.com/world/2016/may/18/loves-runaways-gay-ugandans-forced-into-exile?fbclid=IwAR3jlp9uWRpalThl43ci9fcGoN9WLLWJCl9o0E6xso5DNdIgbS8e0pY0oC0>, dostupno 23.08.2019.
- [14] <https://www.aljazeera.com/news/africa/2013/12/uganda-mps-approve-life-sentences-gays-20131220105254779153.html>, dostupno 23.08.2019.
- [15] <https://www.unhcr.org/>, dostupno 23.08.2019.
- [16] <https://www.theguardian.com/commentisfree/2019/jul/09/lgbt-asylum-seekers-detention>, dostupno 23.08.2019.
- [17] <https://www.theguardian.com/world/2018/oct/11/the-right-to-expel-children-from-school-isnt-about-freedom-its-about-cruelty?fbclid=IwAR0SgJ37Nyk8ycPjLu5u7jEYp-e2w96f-72cucsq3unefMgVAOTK76gSc7I>, dostupno 24.08.2019.
- [18] <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2019/jun/19/stonewall-50th-anniversary-night-that-unleashed-gay-liberation>, dostupno 25.08.2019.
- [19] <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/15299716.2015.1111183>, dostupno 22.09.2019.
- [20] <https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/printficheglobal.pdf?id=635364&l=en>, dostupno 22.09.2019.

- [21] <https://time.com/4019076/40-years-leonard-matlovich/>, dostupno 23.09.2019.
- [22] <https://www.theguardian.com/world/2018/nov/27/harvey-milk-40-years-on-legacy-san-francisco-lgbtq>, dostupno 26.09.2019.
- [23] Pikić, A., Jugović, I., *Nasilje nad lezbijkama, gejevima i biseksualnim osobama u Hrvatskoj: izvještaj istraživanja*.
<http://idiprints.knjiznica.idi.hr/566/1/Nasilje%20nad%20lezbijkama%2C%20gejevima%20i%20biseksualnim%20osobama%20u%20Hrvatskoj.pdf>, dostupno 10. 09. 2019.
- [24] Ustav Republike Hrvatske, <https://www.zakon.hr/z/94/Ustav-Republike-Hrvatske>, dostupno 13.09.2019.

Popis slika

Slika 7.1.1. Naslovnica Subotnjeg izdanja Magazina Jutarnjeg lista 2002. godine	19
Slika 7.1.2. Naslovnica Subotnjeg izdanja Magazina Jutarnjeg lista 2012. godine.....	21
Slika 7.1.3. Naslov, fotografija i status koji je izazvao burne reakcije.....	26
Slika 8.1.1. Publicistički članak na Guardianu iz 2002. godine.....	31
Slika 8.1.2. Naslovna fotografija publicističkog članka na Guardianu iz 2014. godine.....	34
Slika 8.1.3. Naslovna fotografija publicističkog članka na Guardianu iz 2019. godine.....	39